

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VEJBY-TIBIRKE SELSKABETS ÅRBOG

FRA VEJBY
SOGN

1982

Peter - en dreng fra Vejby –

»Man kunde næsten fristes til at spørge: Kunne I male et dansk Bøgetræ, I danske Landskabsmalere? - Ja, et grågrønt, et brungrønt, et møllersk, et hardersk, et thømingesk o.s.v., men knap nok et naturligt dansk Bøgetræ. Have I vel nogensinde tegnet en Nelde, en Brægne, eller anden Plante af mærkelig Form? Have I ofte afmale t en Kyst af vore mange Øer, eller en fjern Horisont, for at øve Eder i Linjernes Behandling? Have I studeret en Træstub, et Egetræ, et Perspektiv af mange Stammer, en skyfuld Himmel, Solens forskellige Belysninger eller blot en Ellebusk ved det rislende Vand? Det burde I visselig have gjort, med samt meget andet; men det spores langt fra så meget i Eders Arbejder, som det burde. Lærer at elske og beundre Naturens mindste Ting som dens største, lærer at se allevegne det maleriske i dens utallige Former, knuser de Brilller, hvormed I hidtil have betragtet dens stolte Værk, og I skulle maaske blive i Stand til engang at male et virkelig skønt Landskab.«

Citatet ovenfor er hentet fra tidsskriftet »Athene«, redigeret af Chr. Molbech, der havde formået Peder Hjort til at skrive anmeldelser over »De ved det kongelige Academi for de skønne kunster offentligen udstillede kunstværker« - det der senere blev Charlottenborgudstillingerne.

Citatet er fra udstillingen 1824 Og bringes udelukkende for at pointere, at der var iagttagere af dansk landskabsmaleri, der havde mod til at kræve andet og mere, end hvad det høje akademi i 1824 kunne fremvise. Ved navn nævnte malere: J.P. Møller, der var medlem af akademiet, H. Harder, der var landskabsmaler og F. Thoming, der i kataloget 1824 angives som elev, får af Peder Hjort - sammen med andre udstillere klare anvisninger på, hvad de burde koncentrere deres bestræbelser om, såfremt de vil opnå »engang at male et virkelig skønt landskab«!

*P.C. Skovgaard: Selvportræt, 1. april 1835 - olie, lærred -
22 × 17 cm - bet. P.C.S. 1. april 1835 - tilh. Erna Skovgaard, Frederikssund*

23. juni 1823 ankom til Vejby tilflytterfamilien Skovgaard, bestående af Tham Masmann Skovgaard, hans hustru Cathrine Elisabeth, født Aggersborg, sønnen Peter Christian og datteren Magdalene Christine. Den lille familie kom fra Fredbogaard i Græsted, som de havde måttet skille sig ved og solgt til Lars Andersen fra Dyrkærgaard i Tisvilde, og familien agtede at ernære sig ved købmandshandel i Vejby. Det er sønnen, Peter Christian, vi især skal beskæftige os med, bl.a. for at konstatere, at han få år senere skal opfylde de ønsker, Peder Hjort har lagt for dagen i sin anmeldelse.

Skovgaard - Weibye 30. Debr. 1844

P.C. Skovgaard: Portræt af Thom Massman Skovgaard, 1844 - autotypi - 18,5 × 13,2 cm - bet. P. Skovgaard, Weibye d. 30. Debr. 1844 - privateje

Skovgaard -
Weibye d. 27. August 1841

P.C. Skovgaard: Cathrine Elisabeth Skovgaard, 1841 - autografi - 21 × 17 cm - privateje

P.C. Skovgaard: Portræt af Vilhelmine Skovgaard - kunstnerens søster - olie, papir - 13,8 × 12 cm - bet. P.C.S. 1836 - tilh. Skovgaard Museet i Viborg

Man kunne formode, at det måtte være Tham Masmann Skovgaard, der styrede købmandshandelen. Vi har imidlertid nogle notater af Catharine Elisabeth at støtte os til. Hun fortæller: »Det første Aar i Weibye gik ret godt, men alt som vores Udkomme blev mindre blev min Mands Humeur slettere saa ieg havde mange tunge Timer. Omsider havde vi slettingen Handel thi vi havde næsten ingen Penge at kiøbe Vahrer for, saa at min Mand saae sig nødsaget til at søge et aparte Levebrød og var saa heldig at blive Politibetient. Dette skete i September 1826. Nu var jeg da ene med Huus og Børn, tungt er det at maatte sige, at jeg først nuu nød den Fred, somjeg alt i flere Aar havde maattet savne.«

Af dette lille Jammersminde kunne man let få det indtryk, at forholdet mellem de to ægtefæller ikke var alt for godt. Dette er dog næppe nogen retfærdig slutning. I familiearkivet findes bl.a. følgende afskedsbrev, vedlagt en lok af Tham Masmann Skovgaards kastanjebrune hår:

Vejby-Tibirke årbog 1982

»Min søde Trine,
Peter, Lene og Mine
med indlagte forlader jeg min Bolig
med Taarer i øyet vandrer jeg trolig
Gud giver mig Brød
for ey at samles mere i Nød
Kone, Gud styrke dit Hierte,
glem ey du det begierte
(Under denne tekst er tegnet en figur af
to sammenslyngede hjerter med bogstaverne:
T.M.S. - C.E.S.)
Gud kan nok bevare din Mand
enten han søger Brød paa Land eller Vand«

T.M.S.

Fra Cathrine Elisabeth Skovgaards små optegnelser ved vi, at den »Mine«, der nævnes i afskedsbrevet, er familiens anden datter, Wilhelmine Nielsine Dorthea Skovgaard, der blev født i Vejby den 8. september 1823. Endvidere ved vi fra de samme optegnelser, at Tham Masmann Skovgaard klarede sig ganske godt. Han var yndet af sine foresatte, blev godt klædt og kunne i en årrække hjælpe sin kone med 10 Rdl. hvert år. Han forærede børnene nogle sølvpenge, gav sin kone en ny kjole og en kåbe samt klarede udgifterne til Peters konfirmationstøj. Tham Masmann Skovgaards karriere i politietaten blev ikke langvarig. Han opnåede at blive distriktskommisær i Valby, men allerede 1832 'døde han.

Cathrine Elisabeth Skovgaard drev altså sin lille landhandel alene fra 1826. At hun har haft meget svært ved at klare økonomien fremgår af hendes optegnelser. I 1826 måtte hun sælge husets eneste ko for at klare skatten. For at afværge en udpantning måtte hun derefter sælge de bedste sengeklæder og det bedste dækketøj for 50 Rdl. Heldigvis var der et godt familiesammenhold. Således nævner hun, at hun foruden »smaa-hielp« lånte 40 Rdl. af sin gode tante til at købe varer for, så der atter kunne komme gang i handelen i den lille blandede landhandel.

Cathrine Elisabeth var for Vejbyboerne andet og mere end indehaver af en beskeden købmandsbutik. Hun hører ganske åbenbart til de fromme, stærke kvinder. Hun holdt af at være omgivet af mennesker. Hendes små lavloftede stuer blevet sted, hvor mennesker mødtes. Hun

P.C. Skovgaard: Gårdspladsen i kunstnerens barndomshjem i Vejby - pen, tusch, vandfarve - 17,2 × 24,2 cm - bet. Veiby d. 25. juli 1850 - privateje

P.C. Skovgaard: Madam Skovgaards stue i Vejby - olie, lærred - 23 × 28,5 cm - bet. 1843 - man ser langs ydervæggen: lærer Niels Jensen, P.C. Skovgaard, Th. Lundbye, og overfor: jomfru Vilhelmine, madam Skovgaard og jomfru Broe tilh. Statens Museum for Kunst, inv. nr. 3166

var i bedste forstand landsbyens familievejleder. Hvad enten det drejede sig om råd for en bullen finger, eller man var plaget af kærestesorg, var vejen til Vejby's efterhånden navnkundige Madam Skovgaard kort.

Vejby-Tibirke årbog 1982

Hun havde personlighed og menneskelig adel. I hendes fattige hjem var alle velkomne med de menneskelige kvaliteter, hun, måske lettere end andre, havde blik for. Her forsamledes Vejby's originaler, og her holdtes theselskab for lærer, præst og andre standspersoner, egnen kunne opvise.

I dette milieu voksede Peter op. Tidligt lærte han at udmåle for een skilling skrå efter mærker, skåret i disken. Joakim Skovgaard fortæller i sine erindringer om faderen, at han »som lille havde fået en pengepong, og han regnede da ud, at når han kom brød i pungen og bandt den i hyldebusken, så kunne han ved hjælp af en løkke og et langt stykke sejl-garn fange fugle; når han fra sit vindue så, at fuglen hoppede ned i pungen, så behøvede han blot at trække til og lukke pungen. Han har nok trolig siddet og passet på i vinduet mangan god gang med tråden til sin mekanisme.«

Vigtigere for Peters videre udvikling var dog hans skolegang i Vejby skole hos den dygtige lærer og kirkeværge, Nielsjensen. Denne var født 1781 på Marianelund ved Gurre, søn af vangemand Jens Nielsen. Niels Jensen fik sin uddannelse som lærer og giftede sig med Christine Cathrine Marie Augusta Hvidberg, datter af sognepræst i Bælum, Bolle Nicolai Hvidberg (1773 - 1805). I et af de første år af 1800-tallet ansattes Niels Jensen som lærer i Vejby. Han varetog embedet til 1865, da han døde, 84 år gammel.

Det har ikke varet længe før Vejbyboerne måtte konstatere, at de med lærerparret Niels og Christine Jensen havde laet et par vejvisere for egnens beboere. Niels Jensen var legemligt en kraftkarl. Endnu på sine ældre dage gik der sære frasagn om hans kræfter. Det påstås, at han som 70-årig kunne løfte en tønne rug fra gulvet og tage den over nakken. Han var et udpræget ordensmenneske, der hurtigt fik pålagt samtlige tillidshverv i sognet, og så kunne man vide, at de blev passet. Som kirkeværge antog han de fornødne håndværkere. Sognets egne folk blev hidkaldt som håndlangere. Statens tilsyn kunne blot notere, at hvad Vejby kirke angik, var alt i orden.

Når beboerne i Vejby nærrede en inderlig tillid til lærer Jensen, hang det bl.a. sammen med, at han var en udpræget foregangsmand. Han skreven lille letlæst bog »Kartoffelbo

gen«. Han lod den selv trykke og uddelte den derefter til sognets bønder. Herved opnåedes, at kartofflen som foderplante blev betydelig mere udbredt end forhen. Han var tillige plantningsmand. Man kan stadig bag Vejby's gamle skole se resterne af, hvad der engang var lærer

Vejby-Tibirke årbog 1982

Jensens stolthed, det lille anlæg, der benævnes Sandgraven. Skoleloddet blev dyrket behørigt. Dels formåede lærer Jensen at formå bønderne til at pløje for sig, og dels blev skoleeleverne anvendt som arbejdskraft i mark og stald.

Lærerkonen stod ikke tilbage for læreren. Især var hun berømmet vidt omkring for sine evne til at fremstille øl. Hemmeligheden ved hendes ølfremstilling var hendes omhyggelighed ved fremstillingen af malt. Hun vidste nøje besked medfra hvilke marker, hun burde hente sin byg. Var byggen i hus vidste hun helt præcis, hvor længe det omhyggeligt rensede korn skulle »stå i støb«. Hun var kendt for, at hendes malt gav både duft og smag til øllet bedre end hos de fleste. Hun dyrkede naturligvis humle. Her ud over dyrkede hun hør og holdt lar, hvilket medførte, at alle klæder var hjemmegjorte. Endelig var hun ekspert i fremstilling af sødmælksost. Lærer Jensen havde tilsagt bønderne at levere en krukke nymalket mælk på skift, og af denne skole mælk fremstillede Christine Jensen sin kendte sødmælksost.

Men for lærer Niels Jensen var skolen naturligvis hovedsagen. Her dyrkedes med flid udenadslæren, indbyrdes undervisning, prygl af den lange bøgerkæp, når der ikke svarede hurtigt nok, Balles lærebog og Birchs bibelhistorie - samt vævenotter - d.v.s. hårde slag af kæppen inden i hånden, til dem, der ikke sirligt nok skrev bogstaver efter trykt forskrift i sand bordene eller regnede galt efter Ursins regnebog med tilhørende facitliste.

Henholder man sig til P.C. Skovgaards udsagn, var lærer Jensen en god og kærlig lærer. Han opnåede da også ved sit 50 års jubilæum at blive dannebrogsmænd. P.C. Skovgaards bedømmelse er dog sikkert præget af, at lærer Jensen ud over at bibringe Peter de elementære skolekundskaber tidligt interesserede sig for Peters anlæg for tegning. Vi kan idag i Den kongelige kobberstiksamling finde en noget sammenflikket skitsebog, indbundet i pap med klistermarmor og forsynet med en etiket, hvorpå med voksen skønskrift står prentet »Tegnebog for P.C. Skovgaard, Weibye d. 6te Februar 1828«. Der er næppe tvivl om, at skolelærer Jensen har skænket ham bogen og forsynet den med påskrift. Først i bogen findes otte blade, der hører den oprindelige bog til. Her har Peter som 11-årig og tydeligvis efter moderens anvisning og med hendes skitsebog som forlæg, udført fire kopier af prospekter og fire kopier efter mandspersoner, nemlig: ægyptisk Bey, Mammeluk, beduin

*P.C. Skovgaard: Bondemanden Jens Hansen fra Vejby, 1835 -
bly, vandfarve - 20,8 × 17,3 cm - ikke bet. - privateje*

og tyrk. Anden del af bogen er ulige mere interessant. Den består af seks indklæbede blade, lidt større end de oprindelige og stammende fra en skovregnskabsbog fra 1826. På disse blade optræder en række personer fra Vejby, som i hvert fald kan påregnes at have topografisk interesse.

Vejby-Tibirke årbog 1982

På disse blade ser vi P .C. Skovgaard arbejde helt selvstændigt med blyant, vandfarve, og et enkelt sted med tempera. Det fremgår helt tydeligt, at der er tale om naturstudier af en række Vejbyboere. Opfattelsen af disse personer er, som man kunne vente, barnlig men alligevel dygtigt gennemførte og uden nogen som helst tendens i retning af det karikerede. Iøvrigt er det karakteristisk, at Vejby's almindelige befolkning af bønder og fiskere ikke i synderlig grad har tiltrukket sig drengen Peters opmærksomhed.

Størst interesse for P.C. Skovgaard har åbenbart livet omkring reberbanen haft. Den lå ved siden af skolen i Vejby. På et af bladene præsenteres vi for en del af rebslagerfamilien. Vi ser rebslager Jensen, der bærer en fin kasket og har rebrullen om livet. Madam Jensen, der fører sig frem som standsperson, er iført ternet forklæde og bluse med store pufærmer. Hun har ved hånden ægteparrets lille guldlukkede datter. På et andet blad kommer så rebslagerens søn til som en lille pudsig mandsling med en høj kasket på hovedet og iagttagende to rebslagersvende, begge med rebruller om livet. Begge bærer store tophatte, og medens den ene arbejder med den lange rebline, er den anden øjensynlig mere optaget af at beskytte en trepælsflaske, hvis indhold desværre ikke er angivet.

En anden god kending fra Vejby har P.C. Skovgaard portrætteret, nemlig landsbyens larehyrde, titulere t Fårelars. Han har en stof kæp eller stok i højre hånd og en lille sæk under venstre arm. Vi ved, at Fårelars, iført hvid trøje, hvide benklæder, grøn vest, sort hat og uden fodbeklædning sammen med en tegning, udført i skolestuen, af lærer Jensen gamle hest »Blis«, var foretrukket af lærer Jensen og senere medvirkende til det arbejde, der af mange blev gjort for at la Peter vel anbragt på Det ggl. Akademi.

Landsbypillemanden fremstiller Peter i en pennetegning. Han fremtræder på tegningen som en violinspillende særling med vadsæk, kasket og skæg. På bagsiden af samme blad ses en langhåret dreng med en kurv i hånden, iført lange benklæder og barfodet. Det er en dreng, som af og til besørgede byærinde r for madam Skovgaard.

Store Hans er en Vejbybonde i grøn trøje, hvide vadmelsbenklæder, sort tophat og store træsko, afbildet mens han vader gennem saftigt, grønt græs. Men den morsomste figur er dog en tigger, en af de originaler, der ikke så sjældent aflagde visit i madam Skovgaards lille landhandel. Han bærer tophat, stager sig frem ved hjælp af to store kæppe, har en bylt på ryggen og er iført en såre spraglet frakke, sammensyet af

Vejby-Tibirke årbog 1982

en utal af lapper. Han har hvide strømper og vandrer i tøfler. Desværre er vi uvidende om, hvad hans navn henfører til. Han betegnes som Snogelars.

Selvom Peter var fra et småårshjem i Vejby, levede han ikke ganske uden berøring med det finkulturelle liv i hovedstaden.

Det hændte, at madam Skovgaard og børnene tog en tur til København for at mødes med faderen hos Cathrine Elisabeths mor, Magdalene Aggersborg, født Haar, og hendes tredie mand, Niels Alsing Aggersborg, bror til Cathrine Elisabeths far, Morten Christian Aggersborg. Under et sådant Københavnsophold har P.C. Skovgaard åbenbart været øjenvidne til et litterært-dramatisk gennembrud. Han har øjensynligt set førsteopførelsen af Thomas Overskous skuespil »0stergade og Vestergade« eller »Det er nytårsdag i morgen«, der første gang gik over den kongelige scene i 1928.

Efter hjemkomsten til Vejby var den visuelt begavede Peter i stand til efter hukommelsen at male små billeder af skuespillets personer og noterede med skønskrift deres rollenavne: Ephraim Goltz, Joseph Goltz, Zacharias Stolpe, Mikkel Stolpe o.s.v.

Få år senere, da Peter har laet større magt over sine udtryksmidler, forøger han vort kendskab til Vejbyboerne ved at fremstille en nydelig akvarelstudie af bondemanden Jens Hansen fra Vejby. Denne studie lar senere en særegen skæbne. I denne studie er der tale om en stræben mod figurfremstilling og portrætlighed. Jens Hansen viser sin regelmæssige isse, der er helt skaldet. Fra tindingerne og nakken hænger det lange grå hår med enkelte helt hvide stænk næsten til skuldrene. Ojenbrynsbuerne og brynene er kraftige og fint hvælvede, øjnene er gråblå, næsen velformet og regelmæssig, munden forsynet med fyldige, farvede læber og hagen lille og regelmæssig. Hænderne er kraftige uden at være grove. Hans skikkelse er slank, skulderparti og arme kraftige, lårene smalle, men lægmusklerne velformede.

Han er fremstillet i stadstøjet. Yderst bærer han en kraftig hvid vadmeldsjakke. Herunder er han iført en dybblå vest, der slutter tæt til en højkrødt halsklud, der næsten dækker skjortens høje halsbånd. Benklæderne er knæbukser af skind, der slutter tæt om benet lige under knæet. På benene har han hvide langstrømper, holdt oppe af røde strømpebånd. På fødderne har han spidstræsko med jernbøjler over vriststykket. I venstre hånd holder han sin strikkede tophue med rød kvast.

Vejby-Tibirke årbog 1982

Denne studie, der er udformet så detaljeret, at man kunne forestille sig den som forstudie til et maleri, fik lov at hvile i en mappe i 30 år. Så opstod den lighed, hvor den kom til nytte.

Medens den kendte politiker og senere biskop D.G. Monrad endnu sad som medlem af borgerrepræsentationen i København og redaktør af »Dansk Folkeblad«, fødte hans hustru, Emilie Nathalie, født Liitthans, i december 1848 en datter, som den da 17 -årige Georgia Schouw blev gudmoder til. Datteren fik navnet Louise Dorothea Monrad.

Monrad overtog i december 1863 hvervet som konsejlpræsident og udenrigsminister. Hans gode vilje til at redde Danmark slog ikke til, og krigen i 1864 blev ikke blot Danmarks nederlag men fik også Monrad til at føle sig slået. Han besluttede med hele sin familie at emigrere til New Zealand.

Da denne beslutning kom Georgia, der nu var gift med P.C. Skovgaard, for øre, ønskede hun, at hendes nu næsten 20-årige guddatter skulle have en ting med til New Zealand, der altid kunne minde hende om Danmark.

Georgia og P.C. Skovgaard fandt i fællesskab ud af at bondemanden fra Vejby, Jens Hansen, kunne løse problemet ved at genopstå i en ny skikkelse. P.C. Skovgaard formede hans hoved og hænderne i pibeler, skar træskoene og malede hoved og hænder. Georgia fremstillede kroppen og lemmerne af fint ostelærred og kapok og syede alt Jens Hansens tøj.

Således gik det til, at Jens Hansen fra Vejby kom til New Zealand. Men allerede i april 1869 vendte Jens Hansen sammen med familien Monrad tilbage til Danmark. 22. september 1876 blev Louise Dorothea Monrad viet til inspektør ved de københavnske kommuneskoler O.,F. Bache, og Jens Hansen fulgte naturligvis med til boligen i København. Bache blev 1892 rektor ved Herlufsholm og blev i dette embede til 1916, hvorefter han slog sig ned i Hellerup. I 1921 døde fru Bache og datteren arvede Jens Hansen. Hun plejede ham, til hun i oktober 1962 fandt, at Jens Hansen burde overdrages til Skovgaard Museet i Viborg, hvor bondemanden fra Vejby endelig fandt sit blivende sted.

1831 konfirmeredes Peter i Vejby kirke. Allerede i året forud for konfirmationen havde lærer Niels Jensen i Vejby, bravt bistået af kollegaen i Aagerup, Hans Jensen Visby, og naturlig vis i bedste forståelse med madam Skovgaard, begyndt at planlægge Peters fremtid.

*P.C. Skovgaard: En Vejhytigger, ca. 1828 - bly, pæn, vandfarve -
16,8 × 10,2 cm - ikke bet. - skitsebogsblad Den kgl. kobberstiksamling*

Hans Jensen Visby var i den for Peters sag heldige position, at han havde en datter, Signe Marie Vilhelmine Jensen, der i 1825 var blevet gift med blomstermaleren Johan Laurentz Jensen. Blomstermaler Jensen var blevet undervist af C.A. Frizsch, hvor også P.C. Skovgaards mor en kortere periode havde modtaget undervisning. Jensen fik Peters tegninger til bedømmelse, lånte Peter nogle kobberstik, som han måtte prøve at kopiere, og sørgede endelig som medlem af akademiet for, at Peter fik friplads ved akademiets skoler.

Lærer Niels Jensen bad sognepræsten for Vejby og Tibirke menigheder, pastor From, om hjælp, hvilket blev efterkommet med følgende anbefaling:

- At Peter Christian Skovgaard, hvem Undertegnede agter at confirmere nu tilstundende Paaske, selv paa egen Haand og uden mindste Anvisning har tegnet de vedlagte 4 Copier af medfølgende Kobbere, det attesteres herved af mig som Stedets Præst, ligesom og at hans Forældres Kaar ere saa maadelige at de ikke kunne nyde den Lykke at leve og være tilsammen som Ægtefolk, men Faderen maa fortjene sit Op- hold som Politibetjent paa Frederiksberg, og Moderen maa ernære sig og de 3 Børn af den ubetydelige Urtekramhandel, som det er hende bevilget at drive paa dette afsides liggende Sted.

Sønnen er iøvrigt et meget haabefuldt ungt Menneske og har nydt en sjælden Dannelse af den retskafne Moder, hvis Omsorg han lønner med sønlig Kjærlighed og Lydighed, og allerede har den ømme Moder høstet saa megen Glæde af hans Anlæg og Fliid, at hun har Haab om, at see ham optaget som Elev ved Tegne-Academiet.

Gid dette hendes Haab maatte opfyldes og gid det unge Menneske aldrig savne Understøttelse til at vandre videre frem paa den Bane, der synes ham anvist af Naturen!

Vejbye d. 7de Martii 1831

From

Sognepræst for Vejbye og
Tibirke Menigheder.

Samtidig havde de to lærerkolleger fattet en plan for at skaffe de fornødne pengemidler. De sammensatte i fællesskab følgende skrivelse:

- Madame Skovgaard i Veiby har en søn, Peter Skovgaard, som meget tidligt har ytret særdeles Lyst til at tegne og male, og viist ualmindelige Anlæg dertil. De hosstaaende Prøver ville uden Tvivl vidne derom; især naar betænkes, at samme er udførte med saa ringe Anvisning, som den, han har kunnet faae i Veiby. Blomstermaler Jensen, som var gjort opmærksom paa Drengen; har i den senere Tid forsynet ham med gode Mønstre at tegne efter, og opmuntret ham til at søge Undervisning ved Det kongelige MalerAkademi i Kjøbenhavn. Dette er skeet, og han har erholdt en Gratistplads ved bemeldte Akademi; ligesom han for det

Vejby-Tibirke årbog 1982

første finder Huusly og Ophold hos en paarørende Familie i Kjøbenhavn.

Denne Familie, som selv lever i meget trange Kaar, formaaer imidlertid ikke at gjøre alt, Moderen og Faderen som bekjendt, endnu mindre.

Der behøves altsaa endnu en Understøttelse for ham til Klæder og de fornødne Tegne-Materialer, som Eleverne selv maa bekoste, og denne Understøttelse vil, efter Blomstermaler Jensens Sigende, behøves i de 3 a 4 første Aar af hans Ophold ved Akademiet.

At tilveiebringe en saadan Understøttelse ere Hensigten med denne Indbydelse.

d. 12te Oktbr. 1831 N. Jensen
H.J. Visby. –

Det gjaldt nu at få indbydelsen henvendt til de rette mennesker. Det blev lærer Visby, der havde en bedre hest end lærer Jensen, der påtog sig en ekspedition rundt i Holbo herred, for at opspore bidragydere. Det blev til tre lange ridt. Først hjemsøgte han Helsing. Her aflagde han visit hos kroejer Johan Jørgen Lorentzen, der tegnede sig for 10 rigsbankdaler årligt i tre år. Dernæst gjaldt besøget provst Johan Peter Vedel, der måtte bøde med 5 Rbd. årligt i tre år. På sin næste ridetur hjemsøgte Visby først Esbønderup, hvor han hos auktionsdirektør, prokurator og landøkonom Otto Lemvigh hentede tilsagn om 20 Rbd. årligt i tre år - med tilføjelsen »Dersomjeg lever så længe«. Turen fortsatte til Kronborg amtsstue på Esrom kloster, hvor han forelagde sin indbydelse for amtsforvalter Hans Christian Fasting, der var lydør og tegnede sig for 10 Rbd. årligt i tre år. Sidste station på denne anden runde var hos forstråd R.T. Reck i skovriderboligen i Maarum. Han nøjedes med 5 Rbd. årligt i tre år.

I november 1831 foretog lærer Visby sin tredie færd, nu til den nordlige del af Holbo herred. Først aflagde han visit hos kroejer m.m.m. Christopher Georg Jacob Mentz, der på linie med kroejeren i Helsing vandt navn af »konge«. Mentz lod ikke Visby gå forgæves. Han tegnede sig for 5 Rbd. i tre år. Der var ikke langt her fra til Nakkehoved fyr, hvor den navnkundige fyrinspektør Christian Faber, ligeledes tegnede sig for 3 Rbd. i tre år. Så manglede Visby kun den sidste af de »ofre«, han havde udset sig, nemlig pastor Hans Christian Lyngbye i Søborg præstegaard. Her blev resultatet ligeledes 3 Rbd. i tre år. Sammenlagt

lykkedes det således lærer Visby at sikre 61 Rbd. årligt i tre år, og hermed var Peter sikret i tre år - et meget smukt resultat.

Men tre år gør ingen kunstner. Men atter er lærer Visby i en heldig position. Han har en søn, C. H. Visby, der er præst på Christianshavn. Han får den opgave af sin far at undersøge, hvordan det går med Peter. Han skriver et brev til faderen, hvor han erklærer, at han har haft en samtale med professor Lund, der giver Peter det bedste vidnesbyrd og forudser, at Peter om et år er i stand til at rykke op i modelskolen, der er den øverste klasse, hvorfra man kan konkurrere om medaljerne. Men hans udsigter er alligevel ikke de bedste. Derfor har professor Lund givet det råd, at Peter søger at blive udlært som svend i malerlauget. Herudover var professor Lund så velvillig indstillet, at han tilbød Peter privatundervisning i sit atelier hver formiddag i vintermånederne.

Pastor C. H. Visby opsøgte derefter malermester Bruus. Han viste sig at være villig til at gøre Peter til svend på følgende vilkår: 1) Peter skulle holde sig selv med klæder, kost og logi. 2) Hans læretid skulle begynde 1. juli, så han forinden kunne gøre sin prøvetegning til akademiet færdig. I begge vinterkvartaler er Peter fri, så han kan søge professor Lunds tilbud om privatundervisning. Derefter står han atter i lære fra april til september 1836, hvorefter han skulle optages som svend. 3) I sin læretid skal han helt være fritaget for de sædvanlige drengeforretninger og byærinder.

Alt dette betyder, at der må skaffes midler til, at Peter selv kan klare kost og logi, hvortil kommer ind- og udskrivning af lauget samt sven-deklædning. Pastor C.H. Visby mener ved gode menneskers hjælp at kunne klare en del af de nødvendige midler, men beder sin far og lærer Jensen om påny at rette henvendelse til de forrige bidragydere om atter at træde til med bidrag. De gode velgørere er alle parat til at yde endnu et års bidrag. Peter er tilsyneladende kommet fri af alle økonomiske skær, der har truet. Tilmed viser det sig, at han allerede i foråret 1836 er i stand til at klare sin debut på Charlottenborg. Han udstiller sit første billede »Parti af Langebro ved måneskin« (nu i Bymuseet i København). Kronprinsen - den senere Chr. VIII - finder behag i hans billede og erhverver det for 24 Rdl.

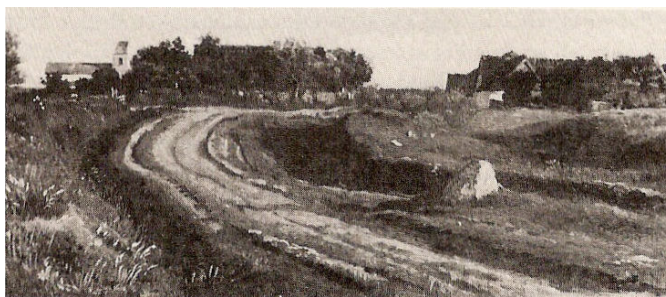
Om efteråret 1836 bliver han som planlagt svend og fortsætter sine kunstneriske studier. Fra 1841 udstiller han regelmæssigt på Charlottenborg, han sælger til Kunstforeningen, til den kongelige malerisamling og til kongehuset selv. Med andre ord: Han markerer sig som kunstner. Og idag har vist ingen svært ved at se, at han først og frem-

Vejby-Tibirke årbog 1982

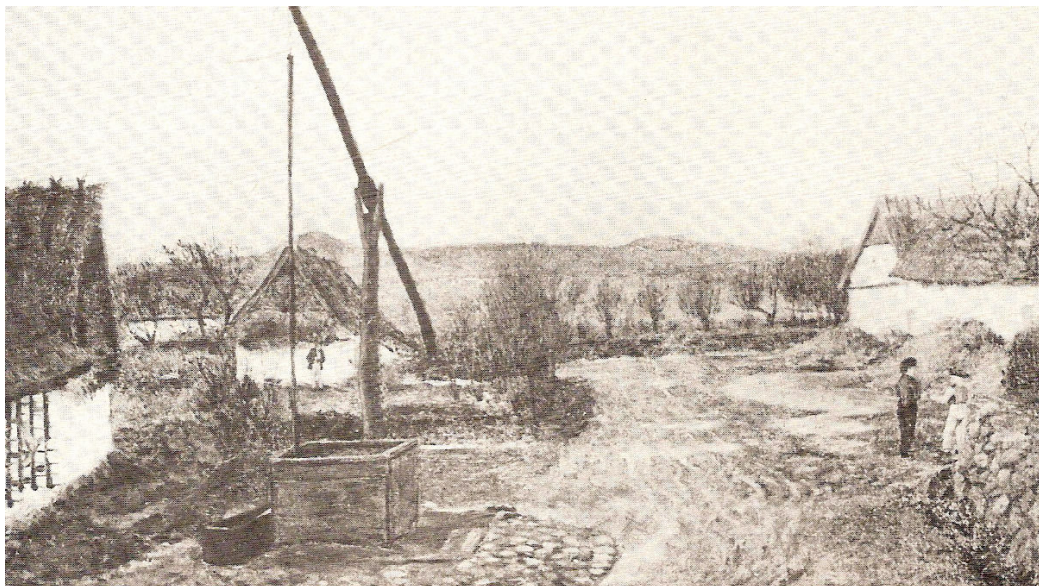

mest markerer sig som bøgeskovens suveræne maler. På ganske få år når han at opfylde, hvad Peder Hjort, som vi citerede i indledningen til denne artikel, påkaldte. Peter kunne ikke blot male et bøgetræ, tegne en nælde eller en bregne, danne et perspektiv af stammer eller blot en elle busk ved det rislende vand - kort sagt alle Peder Hjorts påbud opfylder han og bliver tilmed den, der viser det danske folk det monumentale i danske bøgeskove, som førhen var næsten upåagtet.

Harald Ditzel

*P.C. Skovgaard: Vejby, med kirken set fra nord -
olie, lærred - 32 × 25 cm - bet. 1843 - tilh. Steen Hasselbalch, Hellerup*

P.C. Skovgaard: Gade i Vejby med en brøndvæppe - olie, pap - 27,5 × 35,2 cm - bet. P.C.S. 1836 - privateje

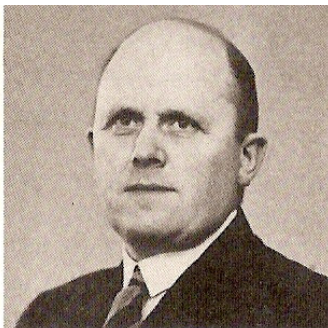

P.C. Skovgaard: Udkanten af landsbyen Vejby - Lundbye maler - olie, lærred - 27,5 × 40 cm - bet. 1843 - tilh. Statens museum for Kunst - inv. nr. 1305

»Tilbageblik i mit liv«

Samtale med den 79-årige Harald Pedersen, der bor på Trongårdsbakken i Vejby med sin hustru Emma Pedersen. Parret har to døtre og to sønner, og i 1977 fejrede de guldbryllup. Harald Pedersen har siden 1927 været bosat i Vejby, og han har haft mange forskellige poster i bestyrelser, sogneråd m.m.

*Harald Pedersen
da han sad i sognerådet*

Harald Pedersen fortæller:

Jeg blev født den 25.-6.-1903 i Koldsbæk på »Baunegård«. Mine forældre Ole Pedersen og Hansigne Pedersen købte gården i 1895 af en københavner, der hed Engsig. Mor og far købte den med både besætning og møbler og det hele. For de møbler, der stod - det gamle skrammelville han ikke have med sig. Prisen var 45.000 kr., og dengang sagde min fars far: »Selvfølgelig er det en ny og god gård, men det er dog pokkers til pris for en ejendom.« Det var det altså dengang. Vi var tre drenge Aksel, Svend og jeg.

I 1910 begyndte jeg at gå i skole hos den gamle frk. Hansen., Hende kunne vi faktisk meget godt lide, men hun var knageme streng. Hun havde altid en rædsom spids griffel, og så vankede der lidt i hovedet, hvis man havde været ligegyldig med sine ting. Men hun kunne fan' me slå streger på tavlen, som vi skulle skrive på, hverken over eller under. Hun tog sin afsked, da jeg havde gået der et års tid. Og så var der en gammel mejerienne, som boede nede ved Brugsen (Blistrup). Hun skulle være vikar, men den første dag hun gik til skole, faldt hun og brækkede det ene ben. Så fik vi en mandlig vikar, som var så nederdrægtig ved os. Bl.a. slog han os med linealen over fingrene, uden at vi egentlig havde gjort noget. - Da han så holdt op, fik vi en lærerinde, som var så

Vejby-Tibirke årbog 1982

flink, og hun hed Marie Vang. Senere kom hun til at hedde fru Eriksen, da hun blev gift med lærer Eriksen i Blistrup. Hvad jeg har gjort hende, ved jeg ikke, men så sent som til vores guldbryllup fik vi telegram fra hende. »Fra din gamle Lærerinde«. Hun boede da på »Skovsminde« i Græsted. Hun er død nu, men hendes søn er filialbestyrer i SDS i Græsted, så ham traf jeg jo en gang om året.

Videre i skolegangen kom jeg så til »skolelæreren«, og det begyndte med den gamle Ferdinand Pedersen - ja, det hed han vel. Pedersen gik af, da jeg havde gået hos ham et par år, og efter ham kom lærer Eriksen, som jeg havde resten af min skoletid. Dengang var der kæft, trit og retning. Men jeg kan aldrig huske, at han har lagt hånd på nogen, men vi havde selvfølgelig respekt for ham alligevel. Det var man iøvrigt også opdraget til. Nogle steder var det almindeligt, at lærerne slog børnene, men jeg har kun gode minder fra min skolegang.

En ting jeg mindes så tydeligt fra skolen var den dag, Pastor Thomsen kom ind i klassen og fortalte, at verdenskrigen var brudt ud, og at Danmark mobiliserede. Den dag fik vi fri fra skole. - På nabogården hos Arne Olsens far byggede de nordlængen, og der kom jeg hjem så betids, at jeg så de to tømrere, der lå og slog tagpap på, kravle ned fra taget, da kirkeklokkerne begyndte at ringe. De pakkede sammen og skyndte sig hjem. - Mange måtte ind til militæret igen. Bl.a. måtte Anders Andersen fra »Slagsagergård« i Koldsbæk også afsted, trods det at han havde været bonde i mange år efter, at han havde været soldat. Min kones far måtte også af sted, han arbejdede på »Annissegård« dengang. Der kom dog ikke direkte krigshandlinger.

Jeg vil nu fortælle lidt om livet i en landsby fra krigens tid og op til omkring 1922. Under krigen var der afleveringspligt på sæd. Der skulle afleveres meget, for husk på al transporten i København og andre byer foregik jo ved hjælp af hestekraft, og der skulle sørge mange tønder sæd til. Når bønderne skulle levere svin til slagteriet (indtil omkring 1920) måtte de til Helsingør station med dem på hestevogn, og så blev svinene transporteret herfra med banen til Frederikssund Svineslagteri. - På de store leveringsdage holdt hestekøretøjerne allerede i kø fra der, hvor indgangen til Irma er nu (der lå Aktieselskabet dengang). Jeg var kørende med min far derhenne, og vi holdt i en lang kø ned til stationen. Bagefter skulle min far handle foderstoffer og forskellige ting i Bernhard Olsens Købmandsgård, så jeg gik lidt rundt og kikkede. På Helsingør Kro var der en stor rejsestald - det samme på Centralkroen. Hos Bernhard Olsen og i de andre købmandsgårde var der også store

Vejby-Tibirke årbog 1982

stalde, men det var ligemeget, hvor jeg så, så var det sjældent at se en bås med kun en hest. Der stod for det meste to heste. Så der var sandelig liv i Helsinge dengang.

På gårdene var der på den tid en forkarl og en andenkarl og altid en pige. Enkelte steder to piger. I travle tider var der også en husmand. Jeg husker, at der var noget at bestille altid dengang. Fra mine første barn-domsår, hvor jeg kan huske, da varede arbejdsdagen fra syv morgen til syv aften. Vi fik morgenkaffe og frokost og middagsmad. Så var der halvanden times middagshvil. Det var i den lyse tid. Klokken halvfem fik vi noget der hed »lillemiddag«, det var tør mad.

Klokken syv om aftenen fik vi det, de kaldte »nadver«, det var varm mad. Når så nadveren var overstået, skulle vi ud at malke. Der blev nemlig malket tre gange om dagen.

Jeg husker ikke hvornår, men efterhånden blev det mere moderne; så holdt man fyraften klokken seks. Det vil sige, at man så også sluttede med at have »lille-middag«.

I vintertiden var der altid noget at lave, for der blev taget rug ind i en særlig lade. Rugen blev plejltærsket, og så lavede man tækkefoer af den, og langhalm og sådan noget, det blev ligesådan plejltærsket til bindefoer, for man måtte jo ikke gå og sno af sæden, for så kunne kærnerne ryge af. - Flere gårde i nærheden af stranden kørte tang hjem, når den var landet på stranden. Den blev så trådt sammen og lå og rådnede til gødning til marken. Ellers om vinteren var der ikke så få gårde, der selv tærskede. Det foregik med heste, der gik og trak omgang.

I 1923 oprettedes Holbo Herreds Elektricitetsforsyning, og så fik vi strøm. Inden den tid havde gårdene, som ikke selv tærskede med omgang, et selskab med damp tærskværk. Det blev kørt rundt på gårdene. - Sæden skulle enten køres til Unnerup Mølle eller Højelt Mølle og males til grisene og kørerne.

Da den elektriske strøm nu kom, så kostede gårdene jo selv tærskværk. Vi var nu kommet så langt frem, at der kom presser til tærskværkerne. Inden da måtte der sgu to mand stå og binde halmen med snoede halmbånd, fra tærskværket. Så fik man små stålkærner også og kunne så selv male sæden. Der skete en hel omvætning dengang. Med dette kom ligeledes elektromotorer, så vi begyndte at rive langhalmen på maskine. Det var en tromle med gatter på, der løb rundt, så man bare holdt »fo'ret« hen og piskede det af.

Vejby-Tibirke årbog 1982

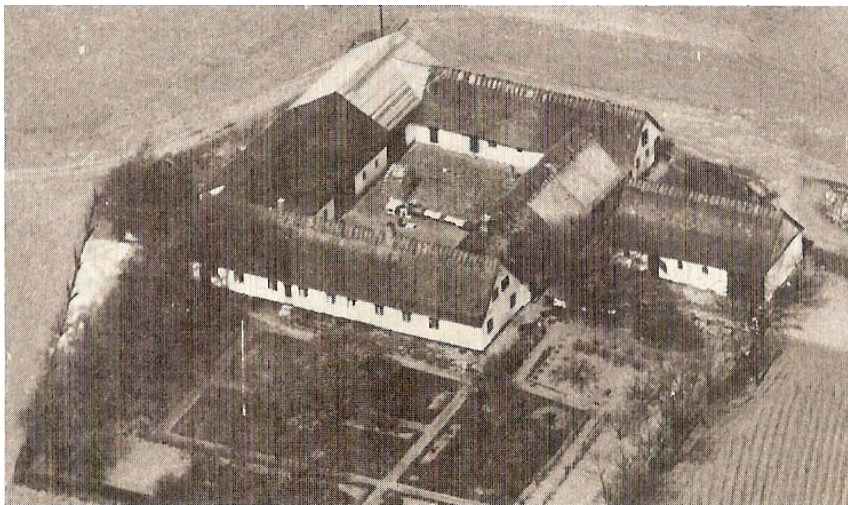
Tilbage før denne tid da vi selv tærskede »bindefoer«, da byttede far bindefoer og tækkefoer med Anders Nielsen i Hesselbjerg. Han havde jo en stor mose ude på Fløderne, hvor de høstede rør. Jorden han havde var sløj, så der var kort strå på. Min far og han, de byttede. Han fik bindefoer, og så fik vi tækkerørene derhjemme. Rørene var dog kun høstet. De skulle nu stødes om og slås til, og det var også arbejde til om vinteren. Så der var nok at lave. Da vi fik binder hjemme på gården, var jeg bare en lille dreng. Når der skulle høstes, blev der slået med le - to skår - udenom et stykke sæd, for der skulle være plads, så der ikke gik noget til spilde. - Dette ændrede sig dog med tiden, så man bare kørte ind igennem med hestene og tog det yderste skår på tilbagevejen. Imidlertid fik landmændene de moderne mejetærskere, og nu har man indtrykket af, at de siger: »Vil du med, så hæng på!« Det korn, der ikke vil med, får lov at ligge på marken.

Hvis høsttiden nu om dage får vådt vejr, så kan der ikke høstes, fordi de store mejetærskere ikke kan køre. Men jeg kan huske i 1927, da vi kom til Holløse. Da var det en meget våd høst, og inde på »Holløsegården«, som Ole Christian havde, gik der fire mand og mejede alt kornet med le. Min svigerfar var forkarl på gården dengang. - I dag er der ikke mange, der kan slå med le. Min far sagde altid: »Hold låret til jorden og lad ikke spidsen komme for nær!« Vi lærte at slå, så leen ordentlig kunne bide.

I vinteren 22-23 var jeg på højskole. Jeg skrev til min far og sagde, at jeg havde lyst til at tage en plads. Der var nogle landmænd, som averterede i Højskolebladet, og jeg søgte en plads nede ved Næstved, lige uden for byen. Der var jeg fra april 23 til november samme år. Lønnen var for denne tid 450 kr. Men så sparede jeg også de 300 kr. Om vinteren 24-25 tjente jeg hos Marius Jensen. Min bror Svend var hjemme på gården, og så fik de en konfirmeret dreng til hjælp på gården.

Den 22. oktober 1927 købte jeg »Flædegård« ved Vejby, og min kone Emma og jeg blev gift den 15. november. Vi stod for at skulle giftes, men måtte jo have et sted at være først. Gården kostede 47.000 kr., og jeg havde selv sparet nogle penge op. Vi fik også noget derhjemmefra, far lånte mig lidt. Vi udbetalte 40.000 kr., og så var der et kreditlån på 7.000 kr. Det var Marius Sørensen, jeg købte den af. Dengang syntes min far, at det var en pokkers til pris.

Flædegård

I slutningen af tyverne gik det meget godt, men i 1930 begyndte krisen. I 32 opgav jeg 2700 kr. i skattepligtig indkomst. Terminerne var på ialt 1000 kr., så der var ikke meget at rutte med. I 34 blev det da rent tosset. Slagteriet solgte halve grise til andelshaverne, og vi fik dem gratis hjem. Wichman i Ørby kørte med svin, og han kom med en halv gris. Den kostede 18 kr. Jeg husker, at jeg sendte 10 svin af sted til slagteriet på en gang, og de kom kun hjem med 383 kr. En stor tyr på 1600 pund, solgte jeg til slagter Pedersen på Esrum, og fik kun 75 kr. for den, så der blev ikke nok til terminen af de forretninger

Dog kan jeg ikke mindes fra den tid, at folk klagede sig, ej heller lønarbejderne. Mange var arbejdsløse, og de skulle hver dag møde i Tisvilde. Man kunne se dem gå ad landevejen i lange rækker.

I 1934 fik vi svinekort, og så begyndte det at lysne lidt for os landmænd. Når man afleverede svinekortet sammen med grisen, fik man en rigtig notering for den. Men de grise man ikke havde kort til blev omtrent foræret væk. – Griseprangeren handlede med disse svinekort. Laurids Hansen fra Helsingør havde ikke mange grise, men en tyk tegnebog med masser af svinekort. Han var handelsmand og dygtig, så han købte, når de var billige, og solgte dem, når de gaven god pris.

Da kan jeg huske, at Marius Adamsen fra Mønge havde mange grise, og de var ikke til at slippe af med. Han lod så sogrisene løbe. Da de fik smågrise, fødte han alle disse op med kartofler, som han havde mange af. Han kørte til mejeriet og fik dem kogt. Da han nu havde født alle

Vejby-Tibirke årbog 1982

disse grise op, kunne han købe svinekortene for 2 kr. pr. stk. Ja, så endelig var pengene hjemme, men det var noget af en omvej, inden han nåede så langt.

Omkring 1934 blev DLK oprettet (Dansk Landbrugs Kødforsyning). Kreaturerne blev ført til markedet i Hillerød. Tiderne begyndte herefter at bedres lidt.

Under 1. verdenskrig var der ved Søborg og Bregnerød nogle gamle og velhavende bønder, som blev så ivrige, at de »spillede på Børsen«. De tegnede skibsaktier, der var i god kurs, men så da krigen holdt op, raslede de ned, og de måtte gå fra deres gårde, fordi de havde spillet fallit.

Fra den tid kan jeg huske, at jeg en dag var trækkende med en ko til slagter Pedersen, og på Græsted Station så jeg en slagter, kaldet Christian Slagter, han gik og græd. Slagter Pedersen kom og sagde: »Ded ka' fa'me inte nytte no'ed å go å tyde, Kresjan. Ded vi har sat te, må vi sgu si å fo Dænt igen!«

I 1938 da Vejby Forsamlingshus blev bygget om, var der generalforsamling, og så blev jeg valgt ind i bestyrelsen. Lærer Hjelmsø fra Unerup var også med i bestyrelsen. Vi begyndte dengang at lave HØST-FEST for familierne med medbragt mad. Det gik fint i mange år, selvom de fleste var noget skeptiske i førstningen.

I Mejeribestyrelsen kom jeg også i 1939. Der sad jeg i fire år, indtil jeg kom i Sognerådet i 1943. Jørgen Willumsen var formand, men gik af, da jeg kom ind. Derefter blev Laurids Corneliussen formand, og ham løste jeg af i 1946 til 1950. I 43 da jeg begyndte i Sognerådet var medlemmerne bl.a. Karl »Lundedal«, maler Bengtson fra Tisvilde, Peter Petersen fra Holløse, Den store Karl (Karl Nielsen, tømrer), Harry Willumsen (hegnsmænd), Den store Niels Peter, Madsen Hansen, Vejby og jeg.

I den tid jeg sad i Sognerådet, havde vi kun en afstemning. Jeg sad i Socialudvalget, og socialudvalgsmøderne holdt vi på »De gamles hjem« i Tisvilde. Her var der for resten et problem med bestyrerinden, som senere blev afskediget, og vi ansatte en ny, som beboerne var så glade for.

I samme periode var jeg formand for Brændselsudvalget. Vi skulle modtage brænde fra skovene og fordele det til kommunens beboere, og vi skulle bestille tørv og have på lager. Brændslet blev rationeret og fordelt. Jeg husker, at der en søndag kom en til mig, hvis familie hverken havde tørv eller brænde. Jeg fik sendt bud til »Niels på bakken«,

Vejby-Tibirke årbog 1982

der udleverede brændslet, og familien fik da tørv, selvom det var en søndag. Senere har jeg talt med konen, og hun sagde, at det ville hun aldrig glemme, sådan menneskelighed.

I perioden med sognerådsarbejdet var jeg også i Skolekommissionen, og vi tog rundt på skolerne til eksamen, hvor eleverne blev overhørt. Det var både i Unnerup, Tisvilde og Vejby. Jeg kan huske, at børnene i Vejby Skole hos lærer Brøns var knusende gode til hovedregning. - Vi kom også på Godhavn. Børnene der var skrappe til kongerækken, og de kunne det lige på årstal. Man fik faktisk et indtryk af, at børnene havde fattet noget af det, undervisningen drejede sig om.

Jeg holdt op som landmand i 1966. Da solgte vi gården og byggede huset på Trongårdsbakken. Siden har vi så boet her. Jeg måtte dog købe gården tilbage på tvangsauktion i 1969, men solgte den igen. Den »gamle« læge Lemming-Christensen ringede til mig og spurgte, om gården var til salg, for de »nye« læger ville gerne købe den. Jeanne og Per Blicher-Hansen købte gården og bor der stadig.

Disse tilbageblik i sit liv fortalte Harald Pedersen til undertegnede.

Det er nedskrevet, som det blev fortalt og fremkommer derved i talesprog. Ikke alt er i kronologisk rækkefølge.

Kirsten Jørgensen

Spredte glimt fra egnen omkring Vejby og Rågemark

af P. Hostrup-Pedersen

Oppe fra hoveddøren skreg Lars Andersens enke efter stald drengen: »Lavs, Lavs« og da Lavs kom til syne i porten ovre i laden, hvor man var i gang med at tærse rug på logulvet, råbte hun:

»Skynd dig at sætte Klaus for jumben og kør op efter jordmøren! Sofie er ved at nedkomme!«

Lavs skramlede over de toppede brosten mod hestestalden i sine altfor store træsko, lagde selen på russerhesten - Klaus, trak ham ud til jumben og begyndte med nordsjællandsk besindelse at spænde for. - »Skynd dig knægt!« råbte enken - »det er lige ved at være høj tid, vandet er gået!«

Lavs satte Klaus i trav op mod Blidstrup Kirke, hvor jordmøren boede i et lille stråttækt hus.

En halv time efter var han tilbage med jordmøren tilhyllet i sjaler fra top til tå - for det var forrygende snevejr og mindst 50 frost. Vinden, der kom fra nordkysten ved Raageleje ind over de sandede marker ved Bakkebjerg og Koldsbæk, skar i ørerne og kinderne. Driverne var allerede begyndt at fyge sammen i gården på »Ludshøj«, trods den læ, som højen i nordøst gav gården.

Det hele var faktisk overstået, da jordmøren kom. Mejersken - Sofie - lå i kassesengen med rent lagen over den friske halm og den svære gåsefjersdyne for at dække sig og barnet mod kulden, som også havde bredt sig til hende kammer.

Drengen - en velskabt unge på 8 pund - skreg som besat, og allerede nu kunne man se tydelige spor af hans sorte hårpragt. Moderen havde et udpræget sydlandsk udseende, høj og flot skabt med mørkebrune øjne og kulsort hår.

Det var heldigt, at Sofie samme dag havde ordnet alt i mejerikælderen, skummet fløden fra dagen i forvejen, sat den nye mælk i bøtter på gulvet i 4-6 tommer vand, for at fløden kunne sætte sig til næste dag. Smørret var kærnet og slået op, således at Ludshøjbonden - Andersen Larsen - kunne tage det med til marked om lørdagen i Hillerød.

Vejby-Tibirke årbog 1982

Mejerskens smør var kendt for sin gode kvalitet. Hun havde fået mangen en l. præmie ved smørbedømmelsen, derfor tolererede man også hendes til tider lidt iltre og sydlandske temperament.

Denne begivenhed fandt sted den 14. januar 1869. At fortælle hvordan den dygtige mejerske ikke blev gift med forkarlen, der var far til drengen, er en hel historie for sig. Det er nok at berette, at hun med barnet vendte skuffet tilbage til »Ludshøj« efter et besøg i Gundsømagle, hvor faderen, der var søn af en mindre gårdejer, hørte hjemme. Da hun kom op til gården - ved sit første og eneste besøg her - fandt hun ham i folkestuen - i armene på en rask og rødkindet bondepige.

Atter hjemme i Valby gik hun direkte op til præsten og bad om et godt råd. Præsten lovede at finde et par gode plejeforældre. Og således gik det til, at Peder Anders Pedersen – senere min fader - kom i pleje hos Hanne og Svend Snedker i Vejby.

På vejen mellem Mønge og Vejby ligger på venstre side - lige efter man passerer afkørslen til Ørby - 2 husmandsteder. Disse var i 1860'erne hver på ca. 4 td land. Når man havde passeret det første, nåede man det »sted«, hvor Svend Snedker og hans kone Hanne boede.

Stedet havde tidligere tilhørt en smed - Andreas Olsen - der var kommet i strafarbejde i Stokhuset, fordi han lavede falske penge.

Svend Snedker var en solid og dygtig håndværker og passede sammen med Hanne det lille landbrug på beundringsværdig måde. De var flittige og respekterede af alle. - Svend Snedker var også foregangsmand på biavlens område.

Hans kone Hanne var en kærlig og varmhjertet sjæl, klog og besindig, troende og trofast kirkegænger. Det var det ideelle sted for drengen at vokse op.

Med flid og nøjsomhed skaffede Svend Snedker dem udkommet. Og ingen led nød. I en vestlig længe, der blev revet ned for mange år siden, havde han sit værksted. Øverst i dette - på 2 bukke - stod hans ligkiste, som han selvfølgelig selv havde lavet, og i hvilken han sov til middag hver dag i 40 år. Når nogen spurgte ham, hvordan han kunne holde det ud, svarede han med et lille smil - »at man skulle da vænne sig til den«.

På den tid - og forøvrigt helt op til 20-erne - havde enhver ligkiste med respekt for sig selv udskårne løvefødder i hvert hjørne. Om vinteren sad Svend Snedker - og senere drengen, da han blev gammel nok - og udskar disse løvefødder i et hjørne af det varme køkken. Der var ikke mange, der kunne denne kunst, og det udviklede sig til en hel lille hjemmeindustri.

Vejby-Tibirke årbog 1982

To gange om sommeren blev Skokarret (trillebøren) med kæpskinner på, fyldt til randen med løvefødder, og i 12-årsalderen blev Peder sendt af sted til Helsingø, Kagerup og Hillerød for at aflevere disse løvefødder til andre ligkistesnedkere, der ikke var så ferme på fingrene.

Han vandrede ad grusede veje på de »plat bare« fra Vejby kl. 5 om morgenen. Overnattede hos en god og kristelig snedker i Hillerød og gik så tilbage til Vejby næste dag efter at have afleveret samtlige løvefødder.

Her hos Svend Snedker udvikledes i Peder en respekt for godt håndværk - som senere i livet fik en stor indflydelse på hans tilværelse. Dette er imidlertid en helt anden historie.

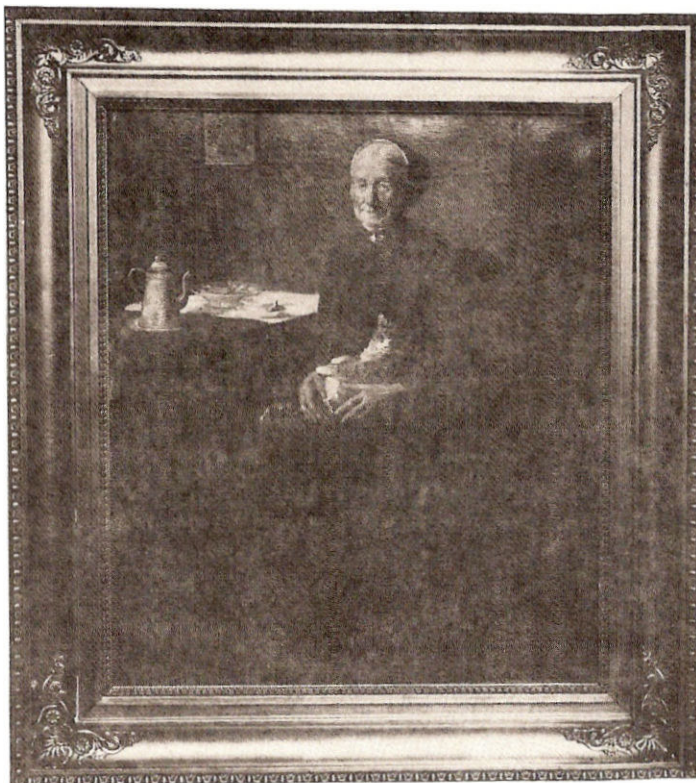
Svend Snedker arbejdede flittigt i sit værksted og med sit landbrug. Det var den tid, hvor de gamle brudekister blev afløst af kommoder og klædeskabe, og rundt på gårdene i nabolaget stod mangt et bevis på hans gode håndværk: borde, stole, vinduer m.m.

Imedens passede Hanne sit hus og have, malkede køerne, fodrede grisene og hønsene. Hun var meget populær blandt egnens koner, der ofte kom og fik en tår kaffe og en snak.

Peder - min fader - har refereret denne lille historie om hende, som viser, at Hanne ikke alene var en mild og forstående kone, men også havde en særlig humoristisk sans.

En lørdag eftermiddag sad der 3 af egnens koner hos Hanne og drak kaffe. Snakken gik om stort og småt. Pludselig var der en, der sagde: »Er de' d nu' in'te forskræk'li, at Lars Pe'sens skarnav'ti'e tøm's ska' ha' en lille!« - - - »Ja«, sagde en anden de'd ku' man jo sige sig selv, så' n som hun tee'de sig her i sommer. Jeg så selv flere karle, der slæ'vede hende ind i skoven væk fra danseestraden«. - - - »Men er de'd nu in'te synd for de gode forældre«. - - - »Di' si' er, at de'd er den skøre ka'l, der tjente nø're i Unnerup her sidste vinter, der er faren« etc.

Sådan blev de ved, og konerne sad længe og ynkedes frem og tilbage over de ulykker, livet kan bringe. Hanne derimod sad stille og strikkede uden at ytre sig. - »Men« udbrød derefter en af konerne - »hva si' er du' Hanne? va' si'er du' om så'n u'lykke?« - Efter en kort pause svarede Hanne med et lille smil: - »Ja" man. kan jo si'e va' man vil, men de'd er jo en urimelig god fornøjelse!«

Hanne »Svend Snedker«, malet af Herman Vedel 1917

Imidlertid gik tiden. Peder kom i 14-årsalderen til Roskilde til sine rigtige forældre, der nu var blevet gift. Men han betragtede altid Vejby og Hanne og Svends hjem som sit virkelige hjem.

I 1917 lod han den kendte kunstner Herman Vedel male et portræt af Hanne. (Se billedet)

Da Svend Snedker døde, kom man fra nær og fjern for at være med til begravelsen. Hestene blev opstaldet hos naboer og hvor man end kunne finde plads. Beværtningen til frokost var rigelig med flere slags stege, godt med sovs og kartofler samt diverse våde varer. Min ældste bror, der var med, berettede, at gæsterne bragte hver en lagkage - ialt var der 40 lagkager. Luften blev tung, sveden haglede af gæsterne og øjnene sløvedes. Den gode æde havde gjort sin virkning - alt imedens Svend Snedker lå bleg og ren i sit ligklæde i den vante kiste i værkste-

Vejby-Tibirke årbog 1982

det, der i denne anledning var smykket med blomster og gran, ligesom der var strøet gran på vejen uden for stedet.

Den senere så velkendte Kristian Tømmer havde det praktiske arrangement. Og da man nærmede sig tidspunktet, hvor man skulle afsted til kirken, kom Kristian Tømmer ind i stuen og sagde med bævende røst og dyb alvor: - »Hvis de'd ku' more no'en at se liget, inden låget bli'r skruet på, kan man nu gå y'd i værkstedet«.

Der blev nu spændt for - og en imponerende række køretøjer blev det til. Kristian Tømmer kørte den første fjedervogn, hvorpå kisten blev stillet.

Min ældste bror Anders - han var vistnok 11 år dengang fortalte, at han blev anbragt på bukken ved siden 'af Kristian Tømmer. Denne var på grund af sit tunge organisatoriske ansvar og den megen mad og drikke blevet lettere påvirket.

Kristian Tømmer havde da fortalt ham følgende: - »De'd er en ganske og aldeles ude'mærket præst, vi har fået her nu. Han laver de nydeligste prædikener! Man kan få dem til 5 kroner og man kan få dem til 10 kroner. Og jo mere man betaler, jo længere og bedre bli'r de«.

Vi springer nu frem til ca. 1919 - 20. Over for Svend Snedkers gamle sted lå et lille stråtekt husmandshus med en mindre sidefløj, som rummede et hønsehus, plads til en ged samt hughus for vinterbrænde. Foran døren stod den sædvanlige vandpost. Det var her den navnkundige »Lars Peder Husejer« boede.

Lars Peder var ungkarl - en lille men ganske velbygget mand, lidt furede træk med urolige øjne, der tydede på et ditto sind. Han passede sin lille lod, gik på arbejde hos bønderne. Jeg tror, at han i løn på det tidspunkt fik kosten og 1 krone om dagen.

Han snakkede i en strøm - noget var fornuft og andet ikke særlig intelligent. Det var derfor han fik tilnavnet »Pjat Lars Peder«.

Nu er måske tidspunktet ret til at bemærke, at det ofte var skik at give folk øgenavne, det var nok ikke hverken fordi man ville gøre nar eller grin med dem. Men det opstod formentlig af praktiske grunde, idet navne som Lars, Peder, Niels, Karl o.s.v. sammen med efternavne som Kristensen, Andersen, Petersen, Klarsen, Olsen etc. var så almindelige, at der skulle noget specielt til, for at man kunne vide nøjagtig hvem, man talte om. Jeg kan da nævne nogle eksempler som: »Svenske Ans«, »Fynbo Lavs«, »Stille Niels«, »Paderalle Kællingen«, »Bjørnen«, »Jørgen Svoger« og flere andre. Såfremt disse personer havde en anelse af en »original« i sig, var det jo lettere at få dem ret placeret.

»Pjat Lars Peder« havde virkelig poetiske evner. Han kunne med sin ordstrøm holde os drenge optaget længe ad gangen. Og han skrev det ene stilehæfte efter det andet fuld af sange, historier og vers.

Vi cyklede fra Rågemark ind til Lars Peder's hus for at lytte til ham. Og var han hjemme, blev vi altid inviteret indenfor. Til højre - når man kom ind i stuen - det åbne ildsted, hvor han lavede sin mad og langs med væggen til venstre en gåsebænk med et bord foran.

Lergulvet var slidt dybt gennem årene, så man gik lidt ned ad bakke for at komme over til den alkove, hvor han sov. Han havde tilsyneladende ikke været vasket på usynlige steder siden han blev født eller konfirmeret.

Når vi kom, blev vi vel modtaget - »for I er jo ingsanø'rens sønner, og jeg har gået i skole med jeres far«. - Det var helt rigtigt, og han tilføjede ofte - »Ja, jeg ku' os se ha' bleved' ingsanø'r, hvis jeg havde haft din fars evner, men nu blev jeg bare digter, og så ved jeg godt, at enten bliver man berømt efter sin død, eller også kommer der en hund og skider på ens grav«.

Vi blev bænket på gåsebænken ved bordet, og Lars Peder ragede hønsefortene ned på gulvet og lagde rene aviser på bordet - »for net sku' der se y'd, næ'r vi kom på besøg«.

Stilehæfterne kom frem, og så blev der læst vers og sange, så vi altid kom for sent hjem til middag.

Når der var bølgebryderfest i Raageleje eller Tisvildeleje, skrev Lars Peder sange, der vakte vild jubel og som blev sunget af alle ved festen.

Her er et par enkelte eksempler på hans digtekunst:

Ved Bølgebryderfesten i Raageleje, 1920

Hør du min Broder, ja, hør du hver Ven, hvorend
vi færdes, ja, hvor vi gaar hen, Danmark vor Mo-
der med Vand om vor ø, er dog det skønne, kan
aldrig uddø.

Også naar Bølger på Kattegats Strand favne
hinanden, hvergang de slaar an,
og naar mod Landet de skumhvide gaard,
kan det oplive, frisk Mod vi da faar.

Lad os da slutte med Tak og med Sang
her ved vor Strandbred og blomstrende Vang, vente
at Toget ved Damp og Signal
snarlig maa komme fra Bakke og Dal.

Der var i de år megen diskussion om Helsing-Tisvildebanelen skulle blive til noget, men ved Bølgebryderfesten i Raageleje i 1924 - da banen lige var åbnet - skrev han:

Til sidst vi mindes må
det Tog, som hist skal gå
ved Vejby og helt nø'r på Tisvildeleje
gid Lykke de'd må få
når vi på de' d stå på
at Godheds Formål altid de'd må eje.

Det må også i forbindelse med omtalen af »Pjat Lars Peder« være på sin plads at fortælle, at overtroen blandt nogle af egnens beboere var langt mere udbredt, end man i dag ville tro.

»Pjat Lars Peder«s overtro kunne der skrives bøger om: f.eks. »Paderalle Kællingen«, som boede inde i Vejby Fattighus - nu Vejby Kro.

Hun kunne mere end sit »Fader Vor«, og Lars Peder tilskrev hende de mest overnaturlige egenskaber.

En tid, da han havde svært ved at få sit ildsted til at brænde, var det bestemt »Paderalle Kællingen«, der havde læst over det. Han havde fået en flaske petroleum hos købmanden og på den stod der: D.D.P.A. (Det Danske Petroleums Aktieselskab). Når den blev hældt på brændet, brændte det lystigt, og »Paderalle Kællingen« kunne intet stille op.

Når Vejby kirkeklokke ringede solen ned, gik han en gang imellem udenfor, vendte sig mod vest medens han råbte:

»Satan anamme din lede Quind og brænde dig op i helvedes luer, i Jesu navn, Amen - D.D.P.A. - Paderalle«!

Rågemark

Hanne Svend Snedker's bror ejede til han døde i 1901 det sted i Rågemark, der i dag kaldes »Strandbjerggård« - og hvor der nu sammen med »Heather Hill«'s jord er åbnet offentlige arealer, campingplads m.m.

På den tid stod den gamle ejendom der med sine lave lerklinede længer. Man skulle bøje nakken både for at komme ind i en stald og stuehus. Det var den yderste - måske fattigste - ejendom i Rågemark med ca. 27 td land magre vindblæste strandbakker uden et træ.

*Strandbjerggård 1904. Læg mærke til de lerstampede længer, den nybyggede villa til venstre.
Her ses flagstangen, som Kristian Tømmer fremstillede for tre kroner*

Det var denne ejendom min fader - Hanne's plejesøn - nu gift med en datter af digteren Jens Christian Hostrup, og en energisk og fremgangsrig ingeniør købte i 1901 for 2 øre kvadratalen. Alle sagde til Peder - »Hvad fanden vil du med det møj? Der er da ingen, der kan leve af det«. - Jeg tror, det var mest for Hanne's skyld, at han købte den. Dog senere - da vi blev 5 brødre og tilbragte hver sommer og alle ferier her som praktisk talt de eneste københavnere på kysten fra Salgårdshøj til Raageleje - fik vi der et liv, der var helt enestående og som man aldrig glemmer.

Der var en 6-8 får på ejendommen, 4-5 køer, et par grisesøer m.m. Om sommeren tøjredes fårene to og to sammen i et dobbelttøjer ude på bakkerne. De blev flyttet et par gange om dagen, men kunne knapt finde føde nok af de magre og skarpe stargræsser, som sammen med lyng, jomfru Marie's sengehalm, klokkeblomst og revlinger udgjorde den fattige plantevækst. Også storkenæb, evighedsblomst, engelskgræs og harekløver samt her og der i en tilfældig lavning i mosen ved det senere »Heather Hill« kunne man finde en enkelt kongelys.

Hele denne vidunderlige flora, som man ved fredningerne har søgt at bevare, er dog desværre nu af turister og sommergæster noget nedslidt.

Om foråret og om sommeren et syn for guder! En duft af natur blandet med havluft, der var så pragtfuld, at man aldrig kan glemme den.

På den anden side af vejen lå den smule landbrugsjord, der tilhørte ejendommen, og hvor der med megen møjle kunne vokse nogle spar-

Vejby-Tibirke årbog 1982

somme afgrøder. På fladen - nu campingplads - rug, kålraby, roer og en smule kløvergræs. På trekanten - nord for den omtalte campingplads - kunne der kun gro lidt spergel, som de 4-5 køer og en enkelt kvie kunne afgræsse. Der var ingen træer nogen steder - alt var kun bart og barskt.

Villaen, som stadig ligger nord for gården og som alle årene tjente til sommer- og feriebolig for mine forældre og os andre, blev bygget i 1902. Det var Kristian Tømmer, der byggede den og uden den lille sidefløj, der kom til et par år senere, kostede den ialt 4000 kroner. Der var som sagt ikke et træ på bakkerne, så for blot at skaffe en lille smule læ for nyplantningerne fremstilledes et højt træstakit rundt om huset.

Da der var gået et par år, syntes min fader, at han skulle have en flagstang. Så den vinter kørte Kristian Tømmer i skoven og fældede en slank ung gran samtidig med at han fik en kraftig egepæl, der skulle graves i jorden. Flagstangen blev tørret om vinteren, høvlet, malet og stillet op. Da min fader herefter om sommeren spurgte Kristian Tømmer, hvad han skulle have for den, sagde han forsigtigt: 3 kroner! - »Hvad?« udbød min fader forbavset. Og Kristian Tømmer, der troede, han havde været for grov med prisen, skyndte sig at sige: - »ja, så siger vi vel to!« - Han fik selvfølgelig 5 kroner.

Hver sommer gennem mere end 56 år var huset fuldt af liv: børn, familie, gæster fra ind- og udland. Et herligt liv, som også bragte os i kontakt med alle bønderne og egnens befolkning. Det bedste feriested man kunne ønske sig!

Da jeg var 10-12 år gammel og mere, fik jeg lov til at komme ud til forpagteren på vores ejendom også i andre ferier end sommerferien. Det var det bedste, jeg vidste. Forpagteren Niels Peder Olsen og hans kone Grethe var dejlige mennesker. Han var køn, flittig og en dygtig landmand, der fik meget ud af de magre jorder. Grethe passede sit hus, lavede mad, malkede køer, fodrede høns og var med i høsten, flittig, dygtig og varmhjertet. Samtidig opdrog hun de 4 piger, hun havde fået samt sønnen Niels, der blev min bedste barndomsven. Altid var jeg med i stalden og marken. Og her fandt jeg, at intet kunne være bedre end landmandslivet.

Dengang måtte ungerne jo hjælpe til fra de var 10-11 år, vogte køer, hakke roer m.m. - Og jeg fulgte Niels overalt. Mange skarnsstreger fandt vi på, og når jeg skulle hjem fra landet efter ferierne, var det som om, alt gik i stå for mig.

Høst i Rågemark 1909. Niels Peder Olsen og hustru og medhjælpere

Niels Peder Olsen var nok den dygtigste af Rågemarksbønderne. Hans 2 små frederiksborgere blev passet som heste skal. De var kønne og velgående - familiens stolthed! - velnok det kønneste spand heste mellem Vejby og Raageleje.

Lige efter krigen 1914-18 begyndte de første biler at køre fra Vejby mod Raageleje. Det kneb med at komme op over bakken fra den nuværende campingplads - og manganen en ekstra skilling tjente Niels Peder Olsen ved at sætte de 2 frederiksborgere for og slæbe bil samt passagerer op over bakken.

Niels Peder Christensen oppe på bakken - på det sted der kaldes »Gamle Strandbjerggård« - med den lidt mere og bedre jord, der gik ned til åen, burde - med de 4 store stærke sønner, han havde - have gjort det godt. Drengene havde imidlertid mere lyst til alt mulig andet såsom jagt, fiskeri og snakken på lejet. Kun den ældste Armand blev på ejendommen og hjalp til.

Sønnen Nikolaj, der var en dygtig skytte (krybskytte), fik revet nogle fingre af ved at gå på jagt med en rigtig gammel rusten bøsse, som eksploderede. For forsikringssummen fik han straks købt sig en ny.

Niels Peder Olsen på mælkevognen med børn og ferieborn 1912

Niels Peder Chri's fortalte altid en del morsomme - men for os temmelig usandsynlige - historier. F.eks. havde han set,

hvordan en ræv aflusede sig selv: ved at tage en bid tang i munden og gå baglæns ud i stranden, så krøb lusene op i tangen.

Han havde også en grammofon, som han sommeraftener spillede på oppe på toppen af bakken mellem de små nyplantede graner. Det var en gammel H.M.V. grammofon med tragt foruden nogle skrammede plader, der skrattede forfærdeligt. - Han sagde gerne - »nu danser de efter musikken inde i Vejby (den kunne knapt høres 20 meter væk).

Som strandfoged fik han altid samlet en masse drivtømmer og bundgarnspæle sammen oppe på gården. - Vi mente nok, at det alt sammen gik på auktion.

Ned ad bakken mod lejet lå et lille stråtekt hus på venstre side over for Wandahls mose. Her boede »Fynbo Lavs« og hans kone Trine med sønnen »Sejer« - en køn, stærk knægt, som vi beundrede meget.

Af andre småbønder i Rågemark var der bl.a. Emil. På hans sted blev de første sommerhuse bygget. Emil så man ikke meget til, kun ude i marken, når han pløjede eller harvede med sin ene lille russerhest.

Vejby-Tibirke årbog 1982

Længere mod syd lå »Jens Peder Jørn«'s sted - også en flittig husmand med raske børn. Hans nordsjællandske »sprog« var meget udpræget og farverigt, som da han en dag kom ud hos Niels Peder Ol' s og fortalte - på sin noget robuste måde - at han ikke kunne undgå at høre, idet han passerede Emil's sted, at konen fik bank. Jeg husker tydeligt hvert ord han sagde i denne forbindelse men at referere det her ordret ville nok vække en del forargelse - det var nu hans måde at udtrykke sig på.

Den nordsjællandske dialekt, der taltes på denne egn med dens mange specielle udtryk kunne velnok være et studium værd - f.eks. hvordan opstår et ord som »skredsnåler« (= sikkerhedsnåle) ?

Det kommer efter min egen udlægning af, at drengene om vinteren, når der var is på gadekærret, slog skreds (= gled) ved at flette det ene ben foran det andet, ligesom man må overlappe det ene ben på en sikkerhedsnål med det andet for at låse den. - Og hos købmanden købte man »et brev skredsnåler«.

Frits og Marius Nielsen's moder havde ejendommen med jord ned til det nuværende renselanlæg. Frits byggede mange af sommerhusene, og min ven Marius og jeg startede savværket sammen i 1932. Deres søster blev gift med Jørgen Svoger - kendt af alle landliggerne for sit altid glade og smilende væsen og hjælpsom mod alle.

Her lå også det lille stråtekte hus, ejet af vor forpagter Niels Peder Olsen og beboet af »Svenske Ans« samt Karoline.

»Hedegården« - nu nedrevet - lå under østsiden af Studebjerg ved Skrædderbakken.

Rågemarkesbøndernes hverdag var streng og nøjsom. Alle måtte hjælpe til i arbejdet. Der var ikke megen tid for børnene til leg. Fra 7-årsalderen gik de i skole i Vejby - hveranden dag! Børnene fra Rågemark gik til fods vinter og sommer, cykler kom først senere, da vejen blev tjæret. Hveranden dag måtte ungerne derfor hjælpe til med arbejdet i høsten, hakke roer eller andet. Når børnene skulle forlade skolen og de var blevet konfirmeret, måtte de ud og tjene - pigerne i husholdningen og karlene hos de lidt større gårdejere.

Bønderne skiftedes til at køre mælk til Ørekilde Mejeri en uge ad gangen. Når ugen var gået, lod man den fælles mælkevogn stå hos den næste i rækken og red hestene hjem med selerne på. (Se billedet). Skummetmælken tog de med retur, det var svinenes fuldstændige og ideelle tilskudsfoder.

Vinterfodringen af kørerne var vanskelig. Halm, kårroer og lidt malet byg havde man. Såfremt der var råd til det, købte man også lidt soyaskrå, men balancen protein/fedt og kulhydrater kneb det med. Aminosyresammensætningen og mikronæringsstoffer var ret ukendte. Den smule hør, man fik høstet hvert år, skulle have opvejet nogle af manglerne - men der var altid for lidt hør til hele vinteren.

Når kørerne skulle ud om foråret, var de så svage efter at have stået bundet i 5-6 måneder - samt af vitaminmangel - at de næsten ikke kunne gå på benene. Et sted i Rågemark har jeg et år set et par køer blive slæbt af heste fra stalden og ud på marken - altfor svage til at bevæge sig selv.

Vejjen mod Vejby var kun et spor og fuld af huller. Kommunen kørte rall fra stranden på vejbanen, så det var ikke let at cykle, men regn og vind vaskede sand og finere grus til siden, hvorefter det blev muligt at komme nogenlunde frem.

»Hanebjerg« var den gang en aktiv grusgrav - og hele arealet på toppen tilplantede den dygtige og forudseende gårdejer Christen Christensen i Vejby.

At gå forbi grusgraven om aftenen - rundt om mosen, når efterårsvinden blæste skarpt og mørket havde sænket sig - var ikke rigtig noget for os som små drenge. - »Pjat Lars Peder« havde jo berettet om den sorte hund med de glødende øjne, der holdt til ved »Hanebjerg«. Alt var bare marker, ingen beplantning eller sommerhuse var at se.

»Strandhøjgård« blev nyopført efter en brand i 1914 - var da på ca. 80 td land med omkring 15 malkekøer.

Når man kom længere op mod Vejby, kunne man risikere at møde Hans Peder Christensen, »Dyndmosegård«'s karakteristiske ejer i beige støvfrakke og grå bowlerhat - en hovedbeklædning, som den gang tiltrak sig en særlig opmærksomhed.

Elektrificeringen

Det varede mange år, inden man fik elektricitet på egnen. Allerede før 1. verdenskrig stiftede man »Strø og Holbo Herreds Elektricitetsforsyning« - et andelsselskab, hvor min fader blev teknisk konsulent. Hans firma - P. A. Pedersen - byggede i de år ledningsnet og elektricitetsværker over hele landet. Han var på det tidspunkt allerede så sikker på, at dette andelsselskab ville komme op og stå, at han på forhånd havde indkøbt kobberledningerne, der skulle hænge i luften. Imidlertid kom

krigen, og planerne gik i stå. - Jeg ved at han, selvom priserne på kobber var mere end femdoblet under krigen, lod andelsselskabet efter krigen købe ledningerne til den oprindelige indkøbspris - formentlig for at la rigtig gang i arbejdet. I 1918 og 1919 begyndte så arbejdet med at samle underskrifter fra andelshavere.

Som formand for selskabet valgtes en meget dygtig landmand, (der også var formand for Sparekassen i Helsingø) gårdejer Lars Nielsen, »Tranegård« i Valby. Han var i virkeligheden imod hele tanken om elektrificeringen, så når han skulle ud og hverve gård mænd og husmænd som andelshavere foregik det på følgende måde: han satte et par dejlige brune frederiksborghopper for fjedervognen, kørte rundt fra sted til sted iklædt

søndagstøjet og sagde: - »Ja, jeg kommer jo med anledning af disse hersens elektricitet. Jeg ved ikke om du' ska' ha' de'd, men jeg skal i hvert fald ikke!«

Da han nu var en anset landmand og samtidig, (som førnævnt) formand for Sparekassen, - hvor mange af bønderne havde lånt penge - gik det meget småt med tegningen. På en generalforsamling blev han dog »verfet ud« og gårdejer Kristiansen i Bakkebjerg valgtes ind. Herefter gik det stærkt med tegningen, og den nye formand fik derfor tilnavnet »Lysets Fader«.

Jeg havde en gang som dreng fået lov til at køre med min fader i hans bil for at besøge nogle af bønderne, der skulle hverves. Det må vel have været ca. 1920. Vi kørte ned på en ejendom i Ramløse for at »kapre« en andelshaver. Kabelmesteren var med, og vi blev modtaget med den bemærkning, at her kunne det ikke nytte noget, for gårdejeren havde lige købt en ny motor til at trække tærskværk og kværn.

Min fader viste en forbavsende interesse for motoren og spurgte, om han måtte se den. Vi fik med stolthed forevist en funkende ny rød motor fra Kalundborg. Efter megen beund

ring fra min faders side spurgte han, hvor meget han mon havde givet for sådan en. - Prisen havde været 600 kroner kontant.

Efter en lille pause sagde min fader pludselig, at han stod lige og skulle bruge en sådan motor. - »Så skidt være med det«, sagde han - »jeg gi'r dig 800 kroner her og nu - kontant«.

Gårdejeren kunne ikke stå for det favorable tilbud, slog straks til, hvorpå min fader trak tegnebogen frem og talte pengene op med det samme. - Så var denne andelshaver i elektricitetsforsyningen sikret!

Vejby-Tibirke årbog 1982

Da vi kørte hjem, sagde min fader til kabelmesteren: - »Kør ned og hent den motor i morgen«. - »Ja, hvad gør jeg med den?« spurgte kabelmesteren. - »Jo«, sagde min fader - »ud i en tørvegrav med den, ellers er der bare en anden, der køber den, og så skal vi have alt det vrøvl igen«.

Den føromtalt formand Lars Nielsen i Laugø blev hårdt straffet for sin negativitet i hvervningen af andelshavere. Min fader sagde senere - da det hele kom igang - om ham: - »Når han ikke selv vil have elektricitet, så skal han i hvert fald have lov til at se på det«.

Derfor blev der lagt en mindre højspændingsledning lige forbi haven på »Tranegård«. Og midt i den dejlige udsigt fra stuehuset blev der bygget et grimt transformatorårn. Dette er vist for ca. 25 år siden flyttet hen til vejen gennem Laugø.

Om Lars Nielsen's 2 brune frederiksborghopper kunne der imidlertid skrives hippologisk historie. Disse hopper var nogle af de sidste, der endnu over sig havde den bevægelse og de exteriørmæssige egenskaber, som var det gamle Frederiksborgstutteri's styrke - og som vi i dag kunne have brugt i ridehesteavl. Men fra før århundredskiftet og op til 50-erne blev disse egenskaber systematisk avlet bort for at fremavle den Frederiksborghest, der som lettere køre- og landbrugshest kunne konkurrere med de andre trækracer.

Husmandsstederne i Rågemark forsvandt jo med udstykningen og sommerhusbebyggelsen. Et husmandsbrug som disse kunne næppe eksistere i dag nogen steder i landet. Den flid og sparsommelighed, som disse mennesker var i besiddelse af, skabte nogle typer og egenskaber, man sjældent træffer ret mange steder.

De velhavende bønder i Ørby, Laugø og Mønge så vistnok lidt ned på dem. Men menneskeligt set var de stoute og værdifulde - altid hjælpsomme mod naboer og andre. En nødvendighed fremkaldt af livet på den magre sandjord fra hvilken de prøvede at fravriste et rimeligt udkomme.

Tømrer-Ole - En Vejbyprofil

af Hans Christensen

Hans Christensen, bosat i Knared i Sverige, men barnefødt i Koldsbæk på »Damslettegård«, har sendt Vejby-Tibirke Selskabet en større artikel kaldet »Vejby i profil og Vejbyprofiler«.

Vi har ud af disse ungdomserindringer plukket en Vejbyprofil, nemlig tømremester og »landsbyspillemand« *Ole Olsen*.

Hans Christensen gør sig nogle betragtninger over musiklivet i Vejby og nabosognene og giver en beskrivelse af håndværker- og musikhjemmet på P.C. Skovgårdsvej, for senere at fortælle om »*En musiktaften hos Tømrer-Ole i Vejby*«.

Under mine år i Blistrup undrede jeg mig over, hvorfor dette sogn ikke havde nogen landsbyspillemand, når Valby havde hele to, og Vejby i hvert fald havde mindst een. Det fortaltes mig, at Blistrups sidste spillemand var sognefogeden Niels Hansen, min tipoldefar fra Damsgård i Koldsbæk, som kaldtes »Græsmose spillemand«.

Selv planerede jeg engang at blive musiker, fordi spillemænd ikke kunne optages i fagforeningen, der pressede organiseret musik nedover skytteforeninger, der hidtil havde kunnet klare sig med landsbyspillemanden.

Nå, - jeg stak til Sverige under krigen, og måtte for et par år afbryde musikken. Da jeg genoptog den stod jeg som ved en af livets korsveje, - dem uden vejskilt. Vejskilte kaldtes dengang præster, fordi de viste vejen for andre uden at gå den selv. Jeg havde at vælge mellem at blive en middelmådig spillemand eller en dårlig musiker. Og valgte det første. Inden og under krigens første par år, dannede jeg et amatørorkester, hvor vi for det meste var 14 medlemmer, som cyklede sammen hver uge med en radius fra Tibirke i vest til Valby i øst, fra Smidstrup Strand til Ramløse Nordkrog.

Vi spillede hovedsageligt for vor egen fornøjelses skyld rundt i de hjem, hvor nogen af vore deltagere rådede over et klaver.

Vejby-Tibirke årbog 1982

Et sådant hjem var hos Landsbyspillemanden i Vejby. Ja, hvem var nu det? Jo, det var tømrermester Ole Olsen, - mere kendt som Tømrer-Ole.

Hvorvidt han som spillemand var at betegne som stor, derom kunne diskuteres. Og diskuteredes også i Vejby. Ubestrideligt var imidlertid at Ole var Vejby's højeste mand. I hvert fald om man lagde vejbyerne ned. Mest kendte vejbyerne Ole som en gedigen håndværksmester og respektabel borger. Vistnok medstifter og bestyrelsesmedlem i den da netop nystiftede Vejby Borgerforening.

Hans søn Edmund var med i vort orkester, hvor han spillede anden basun. En af Oles svende spillede første kornett. - Jovist, - nogle vejbyere påstod, at når Andreas fra Tibirke blæste i sit horn, så så han ud i ansigtet som en gal hankat. Men det gør de fleste, der spiller trompet. Det sagde man også, at jeg gjorde. Og i mit tilfælde var det så ilde, at man også påstod, at jeg også lød som kattemusik med min trompet. Og lige, som for at føje spot til skade, så påstod nogle, at jeg havde noget himmelsk over mig, idet mine kinder under blæsningen påstods at ligne de små engle over tæppet på Det kgl. Teaters scene. Jeg påmindede om disse engles numser. I ansigtet. - - Sagde blistrupperne. Imidlertid, Andreas fra Tibirke spillede aldeles himmelsk og havde en underbar spillemandsglæde, som smittede. Oles instrument var bastuba. Et formidabelt og imponerende sølvskinnende instrument, som han trakterede af og til til dans, - men hovedsageligt i den messingsuppe, der serveredes sølvbrudepar i minderige årle morgenstunde når man i øsende regn blæste Den signede dag med fryd vi ser, eller I østen stiger Solen op. Man lagde en sådan følelse i tonerne, at intet øje var tørt. Jeg har selv været ude og blæst til sølvbryllupper, og har altid forbavset mig over, hvor hurtige i vendingen sølvbrudepar er. To sekunder efter, at de kraftige toner gjaldede mellem længerne, stod sølverparret i døren i stiveste stads. Selv kravetøjet sad perfekt. Og derinde under bjælkelofter, der kunne bære mange tønner sæd ovenpå, stod dækket de festligste borde. Man måtte være hurtige i vendingen!

Når jeg mindes de mange timer, jeg tilbragte i dette musikalske håndværkerhjem, så fyldes jeg af en lykke, der antageligt kun kan overtræffes af en hypokonder på en lægekongres. En glæde, jeg føler

at måtte dele med sådanne, der aldrig fik opleve dette farvestærke håndværkerhjem. Endnu næsten et halvt sekel senere kan jeg erindre mig de særlige dufte i dette hus. Der duftede for det første af træ og friske høvlspåner. Fru Olsen havde måske hyldeblomster liggende til tørre på nogle aviser. Så duftede der af nypudset messing. Basuner og tuba, og sågar en vældig stortromme med messingcylinder, lilletrommer, bækkener, og andet slagtøj. Og så duftede der af skråtobak og snus. En diskret krydret duft man ikke kunne forestille sig dette hjem foruden. Jeg nævnte, at det ærværdige, lidt bulede gamle bashorn skinnede omkap med solen. Hvordan det så ud indeni, skulle man måske ikke spekulere over.

Når man alligevel gjorde det, så var det fordi Ole Tømrrer kunne et kunststykke, som ingen i hele Strø Holbo herred kunne fra Værebrot til Dronningmølle.

Ole kunne noget, som fyldte enhver hornblæser med den dybeste respekt, idet han kunne sidde en hel nat og blæse bashorn uden at tage skråen «;ller snuset ud, når det vel var lagt ind. Jeg kender bare et menneske, der for sin dygtighed afkrævede mig større respekt. Det var en af mine skolekammerater. Han var ganske vist ordblind, og ansås derfor aflæreren for at være doven og dum. Så der vankede mange tærsk i skolen. Men han kunne noget, som vi andre ikke kunne. Han kunne rokke med ørene, - men ikke bare det. Han kunne krølle sine ører sammen, stoppe dem ind i øregangen, så folk troede de var frosset af i isvintrene. Han var aldeles ikke dum, men så ubeskrivelig enfoldig ud, når han gravalvorlig, ved konfirmandforberedelsen, kunne gå op ad kirkegulvet med ørene indstoppet, beundret af den ganske menighed.

Så kunne han pludselig gøre en næsten umærkelig grimasse, hvorved ørene pludselig smuttede ud. Til hele menighedens store lettelse, til præstekammeraternes store fornøjelse og beundring. Ikke mindst fordi han derudover kunne forholde sig så alvorlig, som situationen iøvrigt krævede. Jeg prøvede selv forgæves at lære mig kunststykket. Men måtte give op, da mine ører begyndte at blive blomkålsagtige.

Jeg må nævne dette, for at vej byerne ikke skal tro, at vi var uden evner i Blistrup. Edmund spillede også violin, og inden mit orkester kom på benene spillede jeg Gebauers herlige duetter med Edmund.

Da vi første gang øvede, kunne vi se at det kriblede i Oles fingre. Han kom ind med noder for triomusik, og havde under armen en Bratsch, som han trakterede aldeles fremragende. På klaveret lå en stor ockarino, som jeg bad ham blæse på, - »nej« sagde han, »blokfløjtefamilien er ikke så velegnet til strygemusik,« og så gik han ud i stuen, hvor stortrommerne stod og hentede en Ibenholz-Piccolofløjte, på hvilken han slog de reneste triller.

Ole ville selvfølgelig have fnyst af foragt for nutidens pig-tråds»musikere«. Om han havde oplevet disse dusinmennesker. Men Ole selv var hverken et dusinmenneske eller en »noller«. Han var egentligt en ener. Og jeg har en fornemmelse af, at hans samtids bys- og sognebørn var ret uvidende om Oles musikalske habitus. Og jeg vil derfor indbyde såvel ældre som nutidige vejbyere til en spilleaften med mit orkester til dette Vejbyhjem (Jeg ved at denne gæstfrie familie selvfølgelig giver mig lov).

Musikaften hos Tømrrer Ole i Vejby

Det kan i denne aften 1982 være nøjagtigt 40 år siden vi under en kold krigsvinter kom cyklende til Vejbyhjemmet. Nogle steder slæbende cykler og instrumenter gennem eller over høje snedriver. Sommetider genvej over pløjemarken, der lå hårdt frosne, medens fygensneen sin vane tro lagde sig på vejene. Nogle måtte lade cyklen stå i en snedrive. Den var punkteret. Man havde lapper under dækket, lapper over, sommetider forstærkninger med sejl garn. De heldigste havde hos cykelsmeden faet monteret massive træringe i fælgen. Lygterne var mørkelagte. En sort voksdugshætte var trukket over lygten. I denne var en smal åbning med blågrønt celluloid.

Man kunne ikke se ved lyset. Kunne knapt ses. Men vi kunne altid se, når Hans Pedersen fra Stokkerup kom med sin cykel og violinen i en rem over skulderen og trompeten i en pose, hans mor havde syet af et par udtjente bukser, - for Hans gav pokker i mørkelægningen. Han gav også klogt i sin adfærd, for han havde den dyreste violin at havne i vej grøften med. Stokkerup ligger ved Græsted. Fra Smidstrup kom Svend Andersen, vor pianist, han havde kun noder med. Han fulgtes fra Koldsbæk med mig, der også havde violinen og trompeten på nakken. Min mor havde også fundet et velegnet kasse-

ret bukseben til en trompetpose for mig - efter Stokkerups udmærkede forbillede. I Unnerup fik vi følge af Arne Petersen fra Valby med basun og violin, og herfra stødte også Viggo Olsen fra Helsingør til med sin klarinet og saxofon. Med dem fulgte en lille purk, som hverken spillede særligt godt eller var særlig energisk.

Vi regnede ikke med, at der skulle blive meget spillemand af ham. Han var vort yngste medlem. Bare 12 år. Men af stor nåde fik han lov at være med i mit orkester. Hans navn var Arne Svendsen. Han spiller forresten bedre nu. (Den danske kvartet). Vi havde yderligere en meget ung mand med. Han hed Henning og kom fra Ramløse Nordkrog. Hans instrument var violin og kornet. Fra Tibirke kom så Andreas. Vor absolut bedste trompetist. Hvilket siger mere end man skulle tro. Edmund skulle så spille anden basun eller violin for strygafdelingen. Ole tuba eller trommer. Svend klaver. I en dejlig stor jernkakkelovn var der fyret godt op. Det behøvedes for at optø frosne horn, fingre, tæer og næser. I køkkenet forberedte fru Olsen surrogatkaffen og hjemmelavet bagværk af ypperste kvalitet, skønt man brugte bygmel dengang. Når vi havde spillet en times blæsermusik, var det en fest ude~ lige at nyde, hvad huset formåede. Og huset formåede adskilligt. Det var desuden velbygget.

For Ole havde selv bygget det. Alligevel rystede det i »bjælkeværket«, når vi rigtigt satte ind. Men straks inden kaffepausen sluttede Ole brat med bashornet, så på sit ur, og sagde nogle naturlige ord, som Vorherre ikke kender. Men ord, som havde sin absolutte berettigelse på et tømrværksted, hvor fingre kan slås eller klemmes. Og hvor lindring kan opnås gennem at påkalde sine skytsånder.

Ole stillede hornet i kakkelovnskrogen og rejste sig brat. Han havde nær glemt at der netop i aften var møde i Borgerforeningen. Men han håbede, vi var der endnu, når bestyrelsesmødet var forbi, så vi kunne fortsætte musikken. Og det kunne vi. For vi holdt ud længe for at retfærdiggøre den besværlige tårn med snedriver og kulde. Men mest for at vi som sig hør og bør, glemte tid og rum under vores musikalske udfoldelser.

Vi var der endnu da Ole kom hjem, - skønt han kom lidt sent. Til Borgerforeningens dagsorden hørte adskillige øller. Og Ole var et ansvarsbevidst og pligtopfyldende menneske. Han svigtede ikke sin

Vejby-Tibirke årbog 1982

del af dagsordenen. Så han var i et aldeles strålende humør, da han kom hjem. - »Nu drenge, nu ska' der spilles«, siger Ole. Og griber, hvor han slap, i bas hornet. Og efter at have bidt et forsvarligt stykke skråtobak af; og lagt dette til rette i munden, sætter han tubaen til læberne. Men tubaen vil ikke rigtig, som Ole vil. Vi begynder stykket forfra igen. Det er det finske rytteris march i en ældre udgave.

Det går i stå igen. - Ole skramler og larmer med hornet. Længst nede i de indviklede slynger sidder »septic-tanken«. Ole trækker bundrøret ud, og tømmer en halv potte kondens- og mundvand, brun i farven, ud i kakkellovnskrogen med et vældigt plask.

Vi morer os berettiget, og Ole små bander lidt for sig selv og mumler: »Je søns nok dæn gurglede for mæjet hals, tubaen.« Og så siger han pludselig vredt til os andre: »Va saden drenge, - har I peset i dæn mæns jæk vå bårte?« Og han stiller hornet fra sig med foragt. - »Han skulle da også forlængst haft ded nør te Yrby smed å foet di trøge ventiler lavet.« - »Idmond«, råber Ole, »hænt mæk trommerne«.

Og Edmund slæber trommerne ind fra den anden stue, hvor der ikke var fyret. En behagelig frisk og kølig luft vækker os til dåd. Det er jo sengetid. Og den lille Arne kæmper med søvnen. Gartnerens Arne fra Helsingø.

Så starter vi igen. Slagtøjet friskede os yderligere op. Men pludselig standser Ole brat op, smider trommestikkerne over i et hjørne og råber: »Idmund, - hænt mæk di andre kæppe« og Edmund henter de andre trommestikker.

Og vi spiller en slutmarch, inden vi skilles fra det herlige håndværkerhjem i Vejby og drager ud på de flygende vinterveje mod Ramløse, Tibirke, Helsingø, Valby Huse, Koldsbæk, Smidstrup Strand .og Stokkerup.

Vedr. »Tømrrer-Ole«

Vedr. »Tømrrer-Ole«

Ole Olsen blev født år 1889 og døde år 1948.

Gift med Jensigne (kaldet »Signe«).

Ægteparret boede først i Tibirke Bakker, indtil 1919 da de byggede huset i Vejby på P.C. Skovgårdsvej.

Tømrrer-Ole byggede den første sommervilla ved stranden, det var villa »Dalen« ved Slugten ved Vejby Strand. Senere fulgte en række store villaer, som stadig findes. I Vejby byggede han ligeledes mange huse. Den store ombygning af Forsamlingshuset i Vejby i 1938 stod Ole også for. (Løvrigt har dette »Hus« i år 100-års jubilæum).

Ole Olsen aftjente sin værnepligt som regimentsmusiker, og hele hans liv var fyldt med musik. Han spillede sammen med andre musikere til fester i Forsamlingshuset, indtil jazzen kom frem.

Han spillede også i et orkester, der gav offentlige koncerter. Musikken blev også Oles død. Han var til et stort gymnastikstævne, hvor de skulle marchere og spille. Det var for hårdt.

I 1947 havde Tømrrer-Ole haft en hjerneblødning, der i en måned gjorde ham totalt lam. Man han trodsede lægen, og hans utrolige livsvilje bragte ham på højkant igen.

Datteren, Karen Olsen, fortæller, at der i hjemmet færdedes mange personligheder. Utrolig mange musikere har haft deres gang i dette hus. Hendes far var en mand, der var med til at sætte mange ting i gang.

I 3D'erne var han med til at starte udflugter for datidens aldersrentenydere. Dette foregik i private vogne, som borgere stillede til rådighed. Han var også med til at byen fik juletræ. Ligeledes at gadebelysningen kom i stand.

Under krigen sad Ole Olsen også i Brændselsudvalget. Såvel i Borgerforeningen som i Sognerådet gjorde denne Tømrer-Ole en indsats.

Datteren Karen bor lige overfor barndomshjemmet, mens sønnen Edmund har et fritidshus lige ved siden af. Han er bosiddende i København.

Ref. K.J.

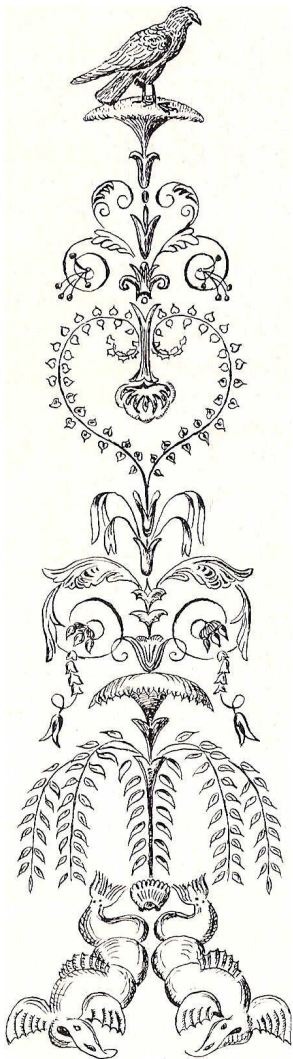
Billedet af orkesteret foran Helsing Tinghus:

Personerne er fra venstre:

1. Oskar Thomsen, Gilleleje
2. Viggo Olsen, Helsing
3. Stockmarr, Annisse
4. Viggo »Barber« Larsen, Helsing
5. Arne Pedersen, Valby
6. Thorkild Nielsen, Frederiksværk
7. Richard Pedersen (maler), Helsing
8. Egon Oreskov, Maarum
9. Ole Olsen (Tømrer-Ole)
10. Emil »Musiker«, Valby
11. Otto Nielsen, frisør, Hillerød
12. Laurids (fætter til Ole), Ramløse
13. Karsten (Viggo »Barber«s søn)
14. Charles Visdal (dirigenten, han var fra Kgl. Kapel)

Vejby-Tibirke årbog 1982

*Panelbrædt 155 cm X 0,38 cm Vieholm-
gård mtr.nr. 8, Holløse*

Lidt om årbogens omslag

Skrædder Rasmus Pedersen i »Vieholmhus« sad ikke på sin vante plads - skrædderbordet - den 26. september 1816, da hans hustru Heidevig Hans Datter havde lagt sig, - af naturlige årsager - og inden dagen var til ende, var den lille familie blevet een mere, - en lille dreng havde set verdens lys. Inden der var gået en måned, den 10. november 1816, havde drengen laet navnet Ole Rasmussen ved dåben i Vejby kirke.

Disse data bygger på kirkebogens oplysninger, og hvad der videre skrives bygger dels på mundtlige beretninger og dels på studier af de la ting, fra Oles hånd, der endnu eksisterer.

I drengsårene har Ole, som de andre drenge fra småkårhjem, måttet deltage i alt forefaldende arbejde, bl.a. som vogterdreng, men skolegangen skulle også passes, og den blev passet, og han fik vel nok, som de andre drenge, under lærer Niels Jensens tunge hånd, slidt buksebagen dobbelt. Meget har i barneårene haft betydning for hans senere virke, opfødt i et håndværkerhjem, præget af en striks men samtidig inspirerende lærer og interessefællesskab med skolekammeraten den jævnaldrende Peter C. Skovgård, disse påvirkninger gav drengen illusioner. Han valgte, som kammeraten Peter, at blive maler.

Hvordan uddannelsesforløbet har formet sig for Ole Rasmussen vides intet, men der kan gisne s på, at han får en læreplads hos en laugsmester i København og sideløbende med den praktiske uddannelse følger tegneundervisningen på kunstakademiet. Enhver håndværker-lærling skulle deltage i denne tegneundervisning, men velset var undervisningen ikke, hverken set fra et mester- eller et lærlingesynspunkt. Professor G. F. Hetsch' »akademiske« tegneundervisning gav således anledning til mange protester, der resulterede i, at mestrene beholdt lærlingene hjemme - der var de ihvertfald til mere nytte. Kun en enkelt faggruppe holdt fast ved denne akademiundervisning, nemlig malerne, 1932 besøgte akademiet således kun af 400

Vejby-Tibirke årbog 1982

lærlinge, deraf var halvdelen malere, resten var fordelt over alle de andre fagområder.

I denne periode må det være at Ole Rasmussen har laet sin uddannelse, eventuelt aflagt svendeprøve og så som ziifntig svend ernæret sig gennem en årrække.

I årene 1845 til forældrenes død i 1855 træffer vi ham atter i barn-domshjemmet i Holløse. I de år han er hjemme udfører han malerarbejde forskellige steder, bl.a. i omegnens kirker men mest interesserer han sig nok for at udføre dekorativt arbejde, hvor det kan lade sig gøre, og hvor der er kunder, der er liebhavere, til den i bondeland et nye ukendte stilart klassicismen.

På dette årsskrifts forside er gengivet en tegning efter en malet dekoration af Ole Rasmussen. Den malede dekoration er udført på et panelbrædt 155 cm X 0,38 cm, arbejdet er udført i klare rene farver på en sort bund, den anvendte maling er en temperafarve påført på en tynd kridtgrund. Dette panelbrædt er kun en lille del af en større malet helhed i en ikke eksisterende stue på Vieholmgård i Holløse.

Vieholmgård blev ca. 1850 genopbygget efter brand, og da opførelsen er tilendebragt, planlægger, maler og dekorerer Ole Rasmussen stue eller stuer, hvor meget vides ikke, i den moderne stil. Desværre er ingen helhed bevaret, for ved århundredeskiftet nedrives den 50-årige gård, og en ny i tidens stil opføres på den gamle gårds plads. Men stuen med de malede paneler, fliser og fyldninger må alligevel have haft en betydning, de var for gode til helt at kasseres, brædderne blev pillet ned og lagt til side, - en halv snes år, så blev de taget i anvendelse igen.

»De smukt malede brædder blev anvendt til det smukkeste og mest interessante dueslag, jeg nogensinde havde set. En barsk, kold vinterdag i 1952 gik jeg gennem porten på Vieholmgård, rent tilfældigt kiggede jeg op på dueslaget, der var placeret over porthvælvingen, der fik jeg øje på en sommerfugl, en vanlig nældens takvinge, men usædvanlig for årstiden, ved hjælp af en stige og bagsiden af hånden var sommerfuglen pludselig en lille del af en hel verden af

blomsterslyng, portrætter og friser. Omend snavsede (mere dueltort end vulkansk aske) så blev, pludselig - disse simple brædder med kulører og tegninger, - for mig stående der på toppen af stigen, - et lille »POMPEJK«.

En hastig handel med gårdejer Niels Christensen, jeg lavede et nyt dueslag, og Ole Rasmussens dekorationer havde overlevet endnu engang«.

Efter forældrenes død i 1855, - faderen dør d. 15. marts og moderen d. 20. marts, - gifter Ole Rasmussen sig med en enke, efter sigende en ungdomsveninde, hun sidder som ejer af Bøgehavgård i Dønnævælde ved Græsted. Hertil flytter han sit malergrej, landbruget holder han såvidt, det er ham muligt på afstand. Han er håndværker, måske en lille kunstner, - og som maler dør han (ca. 1880) siddende i stolen i sin malerstue, med sine farver og pensler og den opslåede bibel på bordet foran sig.

M. Tving Jensen